

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Daňové zatížení osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců v České republice

Tax Burden of Self-employed Persons and Employees in the Czech Republic

Student: Bc. Denisa Moravcová
Vedoucí diplomové práce: Ing. Yveta Pšenková, Ph.D.

Ostrava 2014

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví

Zadání diplomové práce

Student: **Bc. Denisa Moravcová**
Studijní program: N6208 Ekonomika a management
Studijní obor: 6202T049 Účetnictví a daně
Specializace: 00 Účetnictví a daně
Téma: **Daňové zatížení osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců v České republice**
Tax Burden of Self-employed Persons and Employees in the Czech Republic

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
 2. Teoretické aspekty daně z příjmů fyzických osob
 3. Daňový základ osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců
 4. Praktická aplikace
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Seznam příloh
Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

- DUŠEK, Jiří a Jaroslav SEDLÁČEK. *Daňová evidence podnikatelů 2013*. Praha: Grada, 2013. 136 s. ISBN 978-80-247-4624-1.
- PELECH, Petr a Vladimír PELC. *Daně z příjmů: s komentářem 2013*. 13. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 1056 s. ISBN 978-80-7263-784-3.
- PELECH, Petr. *Zdanění mezd, platů a příjmů ze závislé činnosti v roce 2013*. 21. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 424 s. ISBN 978-80-7263-798-0.

Formální náležitosti a rozsah diplomové práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí diplomové práce: **Ing. Yveta Pšenková, Ph.D.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 25.04.2014

Ing. Jana Hakalová, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci vypracovala samostatně. Přílohy č. 1, 2 a 3, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.

Dne 25. dubna 2014

Denisa Moravcová

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	TEORETICKÉ ASPEKTY DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB	9
2.1	Vymezení daně z příjmů fyzických osob	9
2.1.1	Daňový subjekt.....	9
2.1.2	Předmět daně	10
2.1.3	Osvobození od daně	11
2.1.4	Základ daně	12
2.1.5	Dílčí základy daně	12
2.1.6	Nezdanitelné části základu daně	20
2.1.7	Odčitatelné položky.....	21
2.1.8	Sazba daně.....	21
2.1.9	Slevy na dani	21
2.1.10	Daňové zvýhodnění na vyživované dítě.....	22
2.1.11	Způsoby výběru daně z příjmů fyzických osob	23
2.2	Sociální pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných.....	27
2.2.1	Pojistné na sociální zabezpečení	28
2.2.2	Pojistné na veřejné zdravotní pojištění.....	34
3	DAŇOVÝ ZÁKLAD OSVČ A ZAMĚSTNANCE	38
3.1	Základ a výpočet daňové povinnosti OSVČ.....	38
3.1.1	Paušální výdaje versus daňová evidence.....	38
3.1.2	Výpočet roční daňové povinnosti OSVČ	39
3.2	Základ a výpočet sociálního pojištění OSVČ	40
3.2.1	Výpočet záloh a ročního pojistného na sociální pojištění	40
3.3	Základ a výpočet daňové povinnosti zaměstnance	41
3.3.1	Výpočet zálohy na daň ze závislé činnosti.....	42
3.4	Základ a výpočet sociálního pojištění zaměstnance	42
3.5	Odlišnosti OSVČ a zaměstnance ve vybraných skutečnostech	43
3.5.1	Dávky z nemocenského pojištění	43
3.5.2	Dávky z důchodového pojištění	45
3.5.3	Podpora v nezaměstnanosti	46
3.5.4	Dovolená a zaměstnanecké výhody	47
3.6	„Švarcsystém“	49

4	PRAKTICKÁ APLIKACE	51
4.1	Daňové zatížení OSVČ a zaměstnanců dle stávající úpravy	52
4.1.1	Daňové zatížení zaměstnance s průměrným hrubým příjmem	52
4.1.2	Daňové zatížení OSVČ s průměrným příjmem.....	56
4.1.3	Daňové zatížení zaměstnance s nadprůměrným hrubým příjmem.....	59
4.1.4	Daňové zatížení OSVČ s nadprůměrným příjmem.....	63
4.1.5	Srovnání daňového zatížení OSVČ a zaměstnance dle stávající úpravy	65
4.2	Plánované změny v oblasti daňového zatížení OSVČ a zaměstnanců	68
4.3	Návrhy a doporučení	70
5	ZÁVĚR.....	72
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	74
	SEZNAM ZKRATEK.....	77
	PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE	
	SEZNAM PŘÍLOH	
	PŘÍLOHY	

1 ÚVOD

Problematika daňového zatížení osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců je již dlouhodobě diskutovaným tématem. Daňovým zatížením se většinou rozumí zatížení na dani z příjmů fyzických osob. Tato daň se dotýká všech ekonomicky aktivních obyvatel a stává se tak významným politickým nástrojem. Daň z příjmů fyzických osob je hned po dani z přidané hodnoty a dani z příjmů právnických osob třetím nejdůležitějším zdrojem příjmů státního rozpočtu České republiky. Její záběr je velmi obsáhlý a rozhodně nepatří k nejjednodušším. Osoby samostatně výdělečně činné a zaměstnanci ovšem nejsou zatíženi pouze touto daní. Významné odvody jim plynou také na pojistném sociálního zabezpečení a veřejného zdravotního pojištění. Diplomová práce se tedy zabývá zatížením těchto osob jak na dani z příjmů, tak na pojistném.

První část diplomové práce je zaměřena na teoretická východiska týkající se oblasti daně z příjmů. Jsou zde specifikovány základní pojmy jako daňový subjekt, předmět daně, dílčí základ daně, nezdánitelné části základu daně, odčitatelné položky, slevy na dani, sazba daně, apod. V této části jsou také charakterizovány způsoby výběru daně z příjmů fyzických osob. Poté jsou objasněny odvody na pojistném osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců.

Následující část se zabývá stanovením základu daně z příjmů fyzických osob a vyměřovacího základu na pojistné osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců. Dále je zde uveden postup výpočtu daňové povinnosti a pojistného těchto osob. Pozornost je také zaměřena na vybrané odlišnosti mezi těmito poplatníky, zejména v oblasti dávek ze sociálního zabezpečení, výhod plynoucích z pracovně-právního vztahu, apod. Tato část také vymezuje pojem „švarcsystém“.

V poslední části již dochází ke konkrétnímu výpočtu celkového zatížení osoby samostatně výdělečně činné a zaměstnance dle stávající legislativní úpravy. Nejprve jsou tyto osoby srovnávány na základě dosažení průměrného výdělku, poté dochází ke srovnání na bázi nadprůměrných příjmů. Závěr této části patří plánovaným změnám v oblasti daňového zatížení fyzických osob a zhodnocení výsledků srovnání daňového zatížení obou osob s návrhy a doporučením do budoucna.

Cílem diplomové práce je srovnat a zhodnotit daňové zatížení osob samostatně výdělečně činných a zaměstnanců v České republice dle stávající právní úpravy a navrhnout případná opatření na zlepšení situace v této oblasti.

2 TEORETICKÉ ASPEKTY DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB

2.1 Vymezení daně z příjmů fyzických osob

Daň z příjmů fyzických osob je osobní důchodovou daň, řadící se mezi přímé daně. Veškeré fyzické osoby, které podnikají nebo jsou zaměstnány v pracovně-právním vztahu, eventuálně dosahují příjmy jiným způsobem na území České republiky, jsou povinny z těchto příjmů odvést daň příslušnému správci daně.

Daň z příjmů fyzických osob je zakotvena zákonem o daních z příjmů č. 586/1992 Sb., ve znění pozdější předpisů (dále ZDP). Jde asi o nejsložitěji konstruovanou daň v celém daňovém systému České republiky.

Nejprve je třeba vymezit základní konstrukční prvky této daně.

2.1.1 Daňový subjekt

Daňovým subjektem je osoba, ať už fyzická nebo právnická, která je podle daňového zákona povinná strpět, odvádět nebo platit daň. [7]

Dělí se na dvě skupiny, kdy jednou z nich je poplatník daně a druhou plátce daně.

Poplatníci daně

Za poplatníka se označuje ten, kdo nese daňové břemeno. Poplatníky mohou být všechny fyzické osoby s příjmy podléhající dani a to bez ohledu na občanství, věk, charakter příjmů či bez ohledu na to, zda jsou zapsány v obchodním rejstříku. Poplatníkem tedy může být jak daňový rezident, tak daňový nerezident. Daňovým rezidentem neboli daňovým tuzemcem se rozumí osoba s tzv. neomezenou daňovou povinností, což znamená, že veškeré jeho příjmy ze zdrojů na území České republiky i ze zahraničí jsou podrobeny zdanění v domovské zemi. Rezidenti mají zpravidla na území České republiky bydliště nebo se zde obvykle zdržují. Poplatníky obvykle se zdržujícími na našem území jsou ti, kteří zde pobývají alespoň 183 dnů v příslušném kalendářním roce, a to souvisle nebo v několika obdobích. Do této lhůty se započítává každý započatý den pobytu.

Naopak nerezidentem neboli daňovým cizozemcem je osoba s tzv. omezenou daňovou povinností a platí pouze daň z příjmů z tuzemských zdrojů. Tato osoba nemá na území

České republiky bydliště a zdržuje se zde méně než 183 dní v příslušném kalendářním roce. Poplatníci, kteří se na domácím území zdržují pouze za účelem studia nebo léčení a to i v případě, že se na tomto území zdržují obvykle, mají daňovou povinnost vztahující se pouze na příjmy plynoucí ze zdrojů na území České republiky.

V některých případech je však určení poplatníka administrativně náročné a ukazuje se, že i zbytečné. Proto se setkáváme i s druhou skupinou daňových subjektů, s plátcí daně. [10]

Plátcí daně

Povinností plátce daně je pod svou majetkovou odpovědností odvést do veřejného rozpočtu daň vybranou od jiných subjektů nebo sraženou jiným poplatníkům.

K 1.1. 2011 byla novelou ZDP doplněna obecná definice plátce daně z příjmů. Plátcem se tedy rozumí osoba se sídlem nebo bydlištěm na území České republiky, která odvádí správci daně daň nebo zálohu na daň, které jsou vybrány od poplatníků nebo poplatníkům srazeny, nebo úhradu na zajištění daně. Plátcem je též osoba se stálou provozovnou na našem území nebo osoba zaměstnávající na tomto území své zaměstnance déle než 183 dní v kalendářním roce.

Výjimku tvoří zahraniční zastupitelské úřady v tuzemsku a osoby poskytující služby kromě provádění stavebně montážních projektů, příjmů z obchodního, technického nebo jiného poradenství, řídicí a zprostředkovatelské činnosti a obdobné činnosti poskytovaných na našem území. Plátcem daně dále není zaměstnavatel – daňový nerezident, jehož zaměstnanci vykonávají práci podle jeho příkazů, i když příjmy za tuto práci jsou na základě smluvního vztahu vypláceny prostřednictvím osoby se sídlem nebo bydlištěm v zahraničí. [13]

2.1.2 Předmět daně

Předmětem daně se obecně rozumí ta skutečnost, na kterou se daň váže, která je podrobena zdanění. Veškeré příjmy fyzických osob jsou podrobeny dani z příjmů fyzických osob s výjimkou příjmů, které nejsou jejím předmětem. Za příjem se pokládá peněžní i nepeněžní plnění. Nepeněžní příjem se oceňuje dle zákona o oceňování.

I když je obecně velmi složité příjem vymežit, lze uvést, že za příjem se považuje vše, co zvyšuje majetek poplatníka.

ZDP dělí příjmy fyzických osob podle hlavních zdrojů těchto příjmů do pěti skupin:

- a) příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky (§ 6),
- b) příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti (§ 7),
- c) příjmy z kapitálového majetku (§ 8),
- d) příjmy z pronájmu (§ 9),
- e) ostatní příjmy (§ 10).

Mezi příjmy vyňaté z předmětu daně, patří např. příjmy získané nabytím akcií nebo podílových listů nebo darováním nemovitosti, movité věci či majetkového práva, pokud se nejedná o příjmy a dary v souvislosti s výkonem činnosti podle § 6 ZDP, s podnikáním či samostatně výdělečnou činností; úvěry a půjčky; příjmy z rozšíření nebo zúžení společného jmění manželů; příjmy získané převodem majetku mezi osobami blízkými v souvislosti s předčasným ukončením provozování zemědělské činnosti zemědělského podnikatele; příjem plynoucí z vypořádání mezi podílovým spoluvlastníky rozdělením majetku podle velikosti jejich podílů; částka uhrazená zdravotní pojišťovnou, o kterou byl překročen limit regulačních poplatků a doplatků na léčiva nebo potraviny, apod. [10]

2.1.3 Osvobození od daně

Tento pojem vystihuje skutečnost, kdy určitá část předmětu daně není součástí základny pro stanovení daně. Daňový subjekt tedy není povinen zahrnout tuto část do daňového základu.

To však na druhé straně téměř vždy představuje fakt, že subjekt nemůže k těmto částem předmětu daně uplatnit položky k nim se vztahující, o něž by jinak bylo možno základ daně (případně daň) snížit.

ZDP obsahuje řadu příjmů osvobozených od daně. Osvobození se však týká více než 50 druhů příjmů, proto není možno se všemi podrobněji v tomto textu zabývat. Mezi nejdůležitější skupiny patří příjmy z prodeje majetku a práv, které zákon osvobozuje po uplynutí určité doby od jejich nabytí a vychází z presumpce, že v těchto případech nejde o pořízení a následný prodej s cílem dosažení zisku. Dalšími daňově osvobozenými skupinami s ohledem na to, že vždy existuje celá řada výjimek ze základních pravidel, jsou důchody a sociální transfery; náhrady škody a pojistná plnění s výjimkami; některé výhry; příjmy získané prostřednictvím dávek z úrazového pojištění; příjem plynoucí ve formě daňového bonusu, apod.

Daňové osvobození se v žádném případě nevztahuje na činnosti směřující k nakládání s majetkem zařazeným do obchodního majetku. Pro posouzení je definice obchodního majetku velmi důležitá. Pro účely daně z příjmů fyzických osob je obchodní majetek vymezen jakou souhrn majetkových hodnot (věcí, pohledávek a jiných práv a penězi ocenitelných hodnot), které jsou ve vlastnictví poplatníka a o kterých bylo nebo je účtováno, anebo byly v evidenci majetku závazků. [7]

2.1.4 Základ daně

Tento pojem je obvykle definován jako předmět daně vyjádřený v měrných jednotkách, upravený podle zákonných pravidel. Základem daně z příjmů fyzických osob je zpravidla částka, o kterou příjmy plynoucí poplatníkovi ve zdaňovacím období, za které se nejčastěji považuje kalendářní rok, přesahují výdaje prokazatelně vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení, pokud ZDP nestanoví jinak.

Všechny příjmy, jak již bylo uvedeno v podkapitole 2.1.2, jsou rozděleny do pěti částí, tj. do **pěti dílčích základů daně**, které jsou posuzovány samostatně. Protože veškeré tyto příjmy mají odlišnou využitelnost, není pro ně možné obecně najednou stanovit pravidla pro uplatňování výdajů, a tedy pro vymezení disponibilního příjmu. Proto je nutné u každého základního typu příjmů stanovit pravidla, podle kterých se tento příjem očistí o výdaje, které jsou uznány jako nutné, případně se provedou jiné úpravy příjmů. [10]

2.1.5 Dílčí základy daně

Příjmy ze závislé činnosti (§ 6 ZDP)

Tento příjem se týká největšího počtu poplatníků, neboť se v rámci něj zdaňují mzdy a platy. Pro převážnou část populace se jedná o nejdůležitější část celoživotního důchodu.

Jedná se o plnění v podobě:

- příjmu ze současného nebo dřívějšího pracovněprávního, služebního nebo členského poměru, v nichž je poplatník při výkonu práce povinen dbát příkazu plátce,
- funkčního požitku (funkční platy, odměny za výkon funkce v orgánech obcí, státních orgánech, spolcích a zájmových sdruženích, odborových organizací, apod.),
- příjmu za práci člena družstva, společníka společnosti s ručením omezeným (s.r.o) a komandisty komanditní společnosti (k.s),

- odměny člena orgánu právnické osoby, orgánu právnické osoby, likvidátora.
- příjmu plynoucího v souvislosti se současným, budoucím nebo dřívějším výkonem závislé činnosti, bez ohledu na to, zda plynou od plátce, u kterého poplatník vykonává činnost, ze které plyne příjem ze závislé činnosti, nebo od plátce, u kterého poplatník tuto činnost nevykonává

Poplatník s příjmy ze závislé činnosti je označen jako zaměstnanec, plátce příjmu jako zaměstnavatel.

Poskytuje-li zaměstnavatel zaměstnanci pro služební i soukromé účely bezplatně motorové vozidlo, považuje se za příjemem zaměstnance částka ve výši 1 % ze vstupní ceny vozidla za každý i započatý kalendářní měsíc poskytnutí vozidla. Minimálně se však jedná o částku 1000 Kč, přičemž vstupní cenou vozidla je myšlena jeho pořizovací cena včetně DPH.

Za příjmy ze závislé činnosti se nepovažují a předmětem daně nejsou náhrady cestovních výdajů včetně hodnoty bezplatného stravování poskytované zaměstnavatelem na pracovních cestách, které mají souvislost s výkonem závislé činnosti do výše stanovené zvláštním předpisem; hodnota osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čistících a dezinfekčních prostředků a ochranných nápojů poskytovaných v rozsahu stanoveném zvláštním předpisem, včetně nákladů na udržování osobních ochranných a pracovních prostředků, dále hodnota poskytovaných stejnokrojů a hodnota pracovního oblečení, včetně příspěvku na jejich udržování; částky přijaté zaměstnancem zálohově od zaměstnavatele, aby je jeho jménem vydal nebo částky za prokázané výdaje, které zaměstnanec vynaložil ze svého tak, jako by je přímo vynaložil zaměstnavatel; náhrady za opotřebení vlastního náradí, zařízení a předmětů potřebných pro výkon práce poskytované zaměstnanci podle zákoníku práce; povinná plnění zaměstnavatele na vytváření a dodržování pracovních podmínek pro výkon práce stanovená právním předpisem.

Mezi osvobození od daně z příjmů ze závislé činnosti patří např. nepeněžní plnění vynaložená zaměstnavatelem na odborný rozvoj zaměstnanců související s předmětem činnosti zaměstnavatele; hodnota stravování poskytovaného jako nepeněžní plnění zaměstnavatelem zaměstnancům ke spotřebě na pracovišti nebo v rámci závodního stravování zajišťovaného prostřednictvím jiných subjektů; nepeněžní plnění poskytovaná zaměstnavatelem zaměstnancům z fondu kulturních a sociálních potřeb, ze sociálního fondu, ze zisku po jeho zdanění anebo na vrub výdajů, které nejsou výdaji na dosažení, zajištění

a udržení příjmů, ve formě možnosti používat rekreační, zdravotnická a vzdělávací zařízení, předškolní zařízení, závodní knihovny, tělovýchovná a sportovní zařízení nebo ve formě příspěvku na kulturní pořady a sportovní akce; příjmy za práci žáků a studentů z praktického vyučování a praktické přípravy, apod.

Dílčím základem daně, tzv. superhrubou mzdou, jsou příjmy ze závislé činnosti zvýšené o částku odpovídající pojistnému na sociální zabezpečení, příspěvku na státní politiku zaměstnanosti a pojistnému na všeobecné zdravotní pojištění, které je z těchto příjmů povinen platit zaměstnavatel. Toto povinné pojistné se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru. Při výpočtu základu daně se při stanovení částky povinného pojistného nepřihlíží ke slevám nebo k mimořádným slevám na pojistném u zaměstnavatele a ani k jiným částkám, o které si zaměstnavatel snižuje odvody povinného pojistného.

Samostatným základem daně pro zdanění srážkovou daní je příjem plynoucí na základě dohody o provedení práce, jehož úhrnná výše u téhož plátce daně nepřesáhne za kalendářní měsíc částku 10.000 Kč (v roce 2013 činila tato částka 5000 Kč), a zaměstnanec u tohoto plátce daně nepodepsal prohlášení k dani. Podpisem prohlášení k dani potvrzuje zaměstnanec zaměstnavateli, že u něj uplatňuje nezdanitelné částky a slevy na dani. Toto prohlášení může zaměstnanec podepsat na stejné období (minimálně 1 kalendářní měsíc) pouze u jednoho zaměstnavatele. Pokud zaměstnanec prohlášení nepodepíše, zaměstnavatel strhne zaměstnanci z odměny onu srážkovou daň nebo zálohu na daň nesníženou o slevy na dani. [10]

Příjmy ze samostatné činnosti (§ 7 ZDP)

Tyto příjmy jsou druhým nejvýznamnější druhem příjmů fyzických osob. Jedná se zpravidla o příjmy plynoucí z činnosti poplatníka, tentokrát však nezávislé.

Mezi příjmy ze samostatné činnosti patří:

- příjem ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství,
- příjem ze živnostenského podnikání,
- příjem z jiného podnikání,
- podíl společníka veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti na zisku

- příjem z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového vlastnictví, autorský práv včetně práv příbuzných právu autorskému, a to včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních děl a jiných děl vlastním nákladem,
- příjem z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku,
- příjem z výkonu nezávislého povolání.

Základem daně jsou výše uvedené příjmy snížené o výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Výjimkou jsou však příjmy autorů plynoucí ze zdrojů na území České republiky z činností ve výše uvedeném pátém bodě. Tyto příjmy jsou samostatným základem daně pro zdanění zvláštní sazbou daně za předpokladu, že úhrn těchto příjmů od téhož plátce nepřesáhne v kalendářním měsíci 10.000 Kč (v roce 2013 činil úhrn těchto příjmů 7000 Kč). Plátce daně je na žádost poplatníka povinen do 10 dnů od podání žádosti vystavit doklad o vyplacených příjmech a sražené dani za období, za které byl poplatníkovi příjem vyplacen.

Neuplatňuje-li poplatník výdaje prokazatelně vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmu, může uplatnit výdaje jako:

- a) 80 % z příjmů ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a z příjmů z řemeslného živnostenského podnikání,
- b) 60 % z příjmů z živnostenského podnikání, s výjimkou příjmů z řemeslného živnostenského podnikání,
- c) 40 % z příjmů z jiného podnikání než ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství a než ze živnostenského podnikání; nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky 800.000 Kč,
- d) 30 % z příjmů z nájmu majetku zařazeného v obchodním majetku; nejvýše lze však uplatnit výdaje do částky 600.000 Kč.

K limitnímu omezení paušálních výdajů ve výši 40 % a 30 % došlo v roce 2013.

Uplatňuje-li poplatník takto výdaje, má se za to, že v částce výdajů jsou zahrnuty veškeré výdaje poplatníka vynaložené v souvislosti s dosahováním příjmů ze samostatné činnosti.

Tento poplatník je povinen vždy vést záznamy o příjmech a evidenci pohledávek vzniklých v souvislosti s činností, ze které plyne příjem ze samostatné činnosti.

Pokud výdaje vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů tyto příjmy převyšují, může být dílčím základem daně ze samostatné činnosti i ztráta. Takto vzniklou

ztrátu lze vzájemně vykompenzovat s ostatními kladnými dílčími základy daně (má-li poplatník i jiné druhy příjmů než příjmy ze samostatné činnosti), s výjimkou dílčího základu daně ze závislé činnosti nebo ji lze uplatnit nejdéle v 5 zdaňovacích obdobích následujících bezprostředně po období, za které se daňová ztráta vyměřuje. [10]

Poplatníci, kteří nevedou účetnictví a neuplatňují výdaje stanovené paušálem, zjišťují základ daně ze skutečně uplatněných příjmů a výdajů vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmu prostřednictvím daňové evidence. Před obdobím roku 2004 tyto fyzické osoby vycházely z jednoduchého účetnictví, které bylo k 1.1. 2004 zrušeno.

Podle toho, jaký druh příjmů fyzické osoby, poplatníci daně z příjmů, získávají a jaké výdaje k těmto příjmům uplatňují, musí povinně vést následující evidenci:

- záznamy o peněžních a nepeněžních příjmech a vynaložených výdajích a příjmech dosažených směnou v časovém sledu,
- evidenci pohledávek a závazků,
- evidenci dlouhodobého majetku, který lze odepisovat,
- evidenci najatého majetku,
- evidence o tvorbě a použití rezervy (pokud se vytváří),
- evidence mezd, pokud jsou vypláceny,
- evidence daně z přidané hodnoty,
- evidenci jízd a ostatních skutečností. [14]

Druhy živnostenského oprávnění

Živnostenským oprávněním získává fyzická osoba oprávnění k provozování živnosti. Ta je zpravidla definovaná jako soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost a za účelem dosažení zisku. Žádost o živnostenské oprávnění předkládá tato osoba příslušnému živnostenskému úřadu.

Zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání vymezuje tyto druhy živností:

- živnost řemeslná – patří zde zejména činnosti jako zednictví, pekařství, cukrářství, řeznictví a uzenářství, zámečnictví, truhlářství, pokrývačství, tesařství, holičství a kadeřnictví, opravy silničních vozidel, apod. K provozování této živnosti je potřeba odborná způsobilost, která se prokazuje zejména doklady o řádném ukončení vzdělání a uznané odborné kvalifikace nebo délkou praxe;

- živnost vázaná – jedná se především o činnosti jako projektová činnost ve výstavbě, geologické práce, činnost účetních poradců, vedení účetnictví, vedení daňové evidence, vodní záchranná služba, provozování autoškoly, masérské služby, provozování solárií, apod. Každá z těchto činností si vyžaduje specifickou odbornou způsobilost v podobě vzdělání a délky praxe;
- živnost volná – jedná se o multiprofesní živnost, která nevyžaduje odbornou způsobilost. Patří zde veškeré výrobní činnosti, obchodní činnosti a služby, které nejsou zařazeny v živnosti vázané, řemeslné či koncesované. Jedná se např. o ubytovací služby, velkoobchod a maloobchod, realitní činnost, reklamní činnost, překladatelská a tlumočnická činnost, zprostředkování obchodu a služeb, výroba potravinářských a škrobářenských výrobků, pěstitelské pálení, apod.;
- živnost koncesovaná – jde především o činnosti týkající se výzkumu a vývoje, výroby, úpravy a prodeje alkoholických nápojů s výjimkou piva, vína, medoviny a ovocných destilátů získaných pěstitelským pálením, výroba a zpracování paliv a maziv a distribuce pohonných hmot, výroba a rozvoz tepelné energie, provádění veřejných dražeb, provozování cestovní kanceláře, ostraha majetku a osob, služby soukromých detektivů, provozování pohřební služby, krematoria, apod. Opět zde musí být prokazatelná odborná způsobilost týkající se vzdělání či délky praxe. [22]

Příjmy z kapitálového majetku (§ 8 ZDP)

Za příjmy z kapitálového majetku se považují zejména:

- podíly na zisku z majetkového podílu na a.s., s.r.o., k.s. a podíly na zisku z členství v družstvu,
- úroky a jiné výnosy z držby cenných papírů,
- podíly na zisku tichého společníka z účasti na podnikání,
- výnos z jednorázového vkladu a z vkladu jemu na roveň postaveného,
- úroky z vkladů na běžných účtech, které podle podmínek banky nejsou určeny k podnikání,
- dávky penzijního připojištění se státním příspěvkem,
- plnění ze soukromého životního pojištění nebo jiný příjem z pojištění osob,
- úrokové a jiné výnosy z držby směnek,

- rozdíl mezi vyplacenou jmenovitou hodnotou dluhopisu včetně vkladního listu a emisním kursem před jejich vydání,
- příjmy z prodeje předkupního práva na cenné papíry,
- úroky a jiné výnosy z poskytnutých úvěrů nebo zápůjček, úroky a poplatky z prodlení, apod. [10]

Převážná většina těchto příjmů ze zdrojů na území České republiky tvoří samostatné základy daně a zdaňují se srážkovou daní přímo u zdroje. Jejich oddělené zdanění je vhodné vzhledem k tomu, že jde o frekventované, ale nevleklé příjmy.

Pouze v případě příjmů z prodeje předkupního práva na cenné papíry se snižují o pořizovací cenu předkupního práva. Tyto výdaje mohou být uplatněny pouze do výše příjmů, z čehož vyplývá, že dílčí základ daně z kapitálového majetku nemůže být záporný, tudíž nemůže vzniknout ztráta.

U dávek penzijního připojištění se státním příspěvkem tvoří základ daně zmíněné dávky snížené o zaplacené příspěvky a o státní příspěvky na penzijní připojištění. Základem daně u soukromého životního pojištění je plnění z tohoto pojištění po odečtu zaplaceného pojistného. [12]

Příjmy z nájmu (§ 9 ZDP)

V dílčím základu daně příjmů z nájmu jsou vždy příjmy z nájmu nemovitostí, bytů nebo jejich částí, nebytových prostor a dále z nájmu movitých věcí. Je-li však příjem z nájmu movitých věcí jen příležitostným, potom se považuje za ostatní příjem.

Základem daně jsou příjmy snížené o výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů, které se uplatňují podle obdobných pravidel jako u příjmů ze samostatné činnosti. Nájem je nakládáním s majetkem a nikoli podnikáním. Poplatníkovi tedy nikdy v této souvislosti nevzniká obchodní majetek, i když majetek používaný k nájmu může odpisovat nebo jinak odečítat výdaje s ním související.

Rovněž může poplatník uplatnit výdaje paušálem 30 % z příjmů, nejvýše však do částky 600 000 Kč.

Jak již bylo zmíněno, příjmem je i nepeněžní příjem, a proto je třeba do tohoto dílčího základu daně zahrnout i nepeněžní nájemné, např. formou úhrady opravy pronajaté nemovitosti nájemcem ve sjednané výši místo vlastníka. [12]

Ostatní příjmy (§ 10 ZDP)

Do dílčího základu daně ostatní příjmy patří všechny zdanitelné příjmy, které nebyly zachyceny v předchozích dílčích základech daně.

Jedná se zejména o:

- příjmy z příležitostních činností nebo z příležitostného nájmu movitých věcí, včetně příjmů ze zemědělské výroby a lesního a vodního hospodářství, které nejsou provozovány podnikatelem,
- příjmy z převodu účasti na společnosti s ručením omezeným, komanditisty na komanditní společnosti nebo z převodu družstevního podílu,
- příjmy ze zděděných práv z průmyslového a jiného duševního vlastnictví včetně práv autorských a práv příbuzných právu autorskému,
- přijaté výživné, důchody a obdobné opakující se požitky, pokud se nejedná o výživné dle zákona o rodině,
- příjem z výměnku,
- příjem obmyšleného ze svěřenského fondu,
- bezúplatný příjem, apod.

Tyto příjmy lze snížit o výdaje prokazatelně vynaložené na jejich dosažení (není možno např. uplatnit odpisy majetku). Nelze využít paušální výdaje, a to s jedinou výjimkou. Výdaje paušálem se uplatňují pouze u příležitostných příjmů ze zemědělské výroby (například u příjmu z prodeje přebytků z vlastní zahrádky). V tomto specifickém případě lze v jednom dílčím základu daně kombinovat výdaje paušálem a v prokázané výši.

Výdaje lze uplatnit pouze do výše jednoho druhu příjmů, tudíž dílčí základ daně u ostatních příjmů nemůže být záporný.

Jestliže příležitostné příjmy dle § 10/1a ve svém souhrnu za zdaňovací období nepřesáhnou 30 000 Kč (v roce 2013 činila výše těchto příležitostných příjmů 20 000 Kč), jsou od daně z příjmů fyzických osob osvobozeny.

2.1.6 Nezdaniitelné části základu daně

Od základu daně lze odečíst tyto nezdanitelné části:

- **hodnotu bezúplatného plnění** poskytnutých obcím, krajům, právnickým osobám a fyzickým osobám se sídlem na území ČR na financování vědy a vzdělání, kultury, školství; na požární ochranu; na ochranu zvířat a jejich zdraví; na účely sociální, zdravotnické, humanitární; politickým stranám a hnutím na jejich činnost, aj. za podmínky, že úhrnná hodnota těchto darů přesáhne ve zdaňovacím období 2 % ze základu daně nebo činí alespoň 1 000 Kč. Poplatník si může odečíst nejvýše 15 % ze základu daně. U dárce, který daruje krev na zdravotnické účely, se hodnota jednoho odběru krve oceňuje částkou 2 000 Kč;
- **úroky** zaplacené ve zdaňovacím období z úvěru ze stavebního spoření a z hypotečního úvěru snížené o státní příspěvek, a také úroky z úvěru poskytnutého stavební spořitelnou nebo bankou v souvislosti s úvěrem ze stavebního spoření nebo s hypotečním úvěrem, použitým na financování bytových potřeb, pokud z nich neplyne příjem ze samostatné činnosti nebo je tento prostor používán pro účely nájmu. Částka těchto úroků nesmí v úhrnu u všech účastníků smluv o úvěrech žijících v domácnosti překročit 300 000 Kč;
- **příspěvek na penzijní připojištění** se státním příspěvkem zaplacený poplatníkem, kdy částka, kterou může poplatník odečíst, se rovná úhrnu příspěvků zaplacených tímto poplatníkem na zdaňovací období sníženému o 12 000 Kč, dále **příspěvek na penzijní pojištění** za podmínky, že byla výplata plnění sjednána až po 60 kalendářních měsících a současně nejdříve v roce dosažení 60 let, a to ve výši úhrnu příspěvků zaplacených poplatníkem na zdaňovací období. Nejvýše lze od základu daně odečíst příspěvek v celkové částce 12 000 Kč zaplacený poplatníkem ve zdaňovacím období;
- **pojistné na soukromé životní pojištění** zaplacené poplatníkem za zdaňovací období za v případě, že výplata pojistného plnění je sjednána až po 60 měsících po uzavření smlouvy a současně nejdříve v kalendářním roce, v jehož průběhu dosáhne poplatník 60 let. Maximální částka za zdaňovací období, kterou lze odečíst od základu daně, se rovná úhrnu 12 000 Kč, a to i v případě, že má poplatník uzavřeno více smluv s více pojišťovnami;
- **členské příspěvky** zaplacené ve zdaňovacím období členem odborové organizace odborové organizaci, která obhájí hospodářské a sociální zájmy zaměstnanců. Takto lze odečíst částku do výše 1,5 % zdanitelných příjmů ze závislé činnosti a funkčních požitků, s výjimkou příjmů zdaněných srážkou, maximálně však 3 000 Kč za zdaňovací období;

- **úhrady za zkoušky ověřující výsledky dalšího vzdělávání**, pokud nebyly hrazeny zaměstnavatelem ani nebyly uplatněny jako výdaj na dosažení, zajištění a udržení příjmů poplatníkem s příjmy ze samostatné činnosti, nejvýše však 10 000 Kč. Jde-li o poplatníka, který je osobou se zdravotním postižením, lze za zdaňovací období odečíst až 13 000 Kč. Poplatník s těžším zdravotním postižením může odečíst až 15 000 Kč.

2.1.7 Odčitatelné položky

Daňový subjekt může od základu daně mimo nezdanitelné části základu daně odečíst např. daňovou ztrátu, která vznikla a byla vyměřena za předchozí zdaňovací období nebo jeho část, a to nejdéle v 5 zdaňovacích obdobích následujících bezprostředně po období, za které se ztráta vyměřuje; 100 % výdajů v podobě experimentálních či teoretických prací, projekčních či konstrukčních prací, výpočtů, návrhů technologií, výroby funkčního vzorku či prototypu produktu nebo jeho části a na certifikaci výsledků dosažených prostřednictvím projektů výzkumu a vývoje, které poplatník vynaložil v daném zdaňovacím období; apod. [10]

2.1.8 Sazba daně

Sazba daně je algoritmus, prostřednictvím kterého se stanoví velikost konkrétní daně konkrétního daňového subjektu z jeho základu daně sníženého o nezdanitelné části základu daně a odčitatelné položky základu daně zaokrouhleného na celá sta Kč dolů. Sazba daně z příjmů fyzických osob činí 15 %.

Daňový zákon od roku 2013 zakotvuje solidární zvýšení daně, které činí 7 % z kladného rozdílu mezi součtem příjmů ze závislé a samostatné činnosti a 48násobkem průměrné mzdy stanovené podle zákona upravujícího pojistné na sociální zabezpečení. [9]

2.1.9 Slevy na dani

Jedná se o částky, o něž se při splnění stanovených podmínek snižuje celkově vypočítaná daň. Lze je uplatnit při ročním vyúčtování daně z příjmů nebo v některých případech měsíčně, a to jednou dvanáctinou roční částky stanovené zákonem o daních z příjmů. [7]

Zákon o daních z příjmů vykazuje tyto slevy na dani:

- **základní sleva na poplatníka** – nárok na tuto slevu má každý, kdo podává daňové přiznání (nebo to za něj dělá zaměstnavatel). Daň se však nesnižuje u poplatníka, který k 1. lednu zdaňovacího období pobírá starobní důchod z důchodového pojištění či ze zahraničního povinného pojištění stejného druhu. Sleva činí 24 840 Kč;
- **sleva na manžela/manželku** – podmínkou uplatnění této slevy je, že manžel či manželka žije s poplatníkem v jedné domácnosti, nemá vlastní příjem přesahující za zdaňovací období 68 000 Kč nebo je držitelem průkazu ZTP/P. Tato sleva činí 24 840 Kč za rok a zvyšuje se na dvojnásobek v případě, že manžel/manželka je držitelem průkazu ZTP/P. K 1. 1. 2013 vstoupila v platnost skutečnost, že poplatník s dílčími základy daně ze samostatné činnosti či z nájmu uplatňující výdaje procentem z příjmů a součet dílčích základů, u kterých byly výdaje tímto způsobem uplatněny, je vyšší než 50 % celkového základu daně, nemůže o slevu na manžela/manželku daň snížit;
- **základní sleva na invaliditu prvního a druhého stupně** – pobírá-li poplatník invalidní důchod pro invaliditu prvního nebo druhého stupně, náleží mu sleva na dani ve výši 2 520 Kč za rok (210 Kč za měsíc);
- **rozšířená sleva na invaliditu třetího stupně** – poplatníkovi pobírajícímu invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně náleží sleva na dani ve výši 5 040 Kč za rok (420 Kč za rok);
- **sleva na držitele průkazu ZTP/P** – je-li poplatník držitelem tohoto průkazu, činí jeho sleva na dani 16 140 Kč za rok (1 345 Kč za měsíc);
- **sleva na studenta** – tato sleva činí 4 020 Kč za rok (335 Kč za měsíc) u poplatníka, který nedosáhl věku 26 let a studuje denní formou studia, dále do věku 28 let, v případě, že studuje v denním doktorském studijním programu. [10]

2.1.10 Daňové zvýhodnění na vyživované dítě

Daňové zvýhodnění je možné uplatnit na vyživované dítě, žijící s poplatníkem ve společné domácnosti a je nezletilé nebo zletilé až do dovršení věku 26 let, pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání, nepobírá invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně nebo se kvůli zdraví připravovat nemůže. Daňové zvýhodnění činí 13 404 Kč za rok (1 117 Kč za měsíc). Tuto slevu na dani může poplatník uplatnit až do výše své daňové povinnosti za příslušné zdaňovací období.

Je-li nárok poplatníka na daňové zvýhodnění za příslušné zdaňovací období vyšší než daňová povinnost, je vzniklý rozdíl daňovým bonusem. Právo na daňový bonus náleží poplatníkovi, jehož příjem za zdaňovací období dosáhl alespoň šestinásobku minimální mzdy. Poplatník může daňový bonus uplatnit pouze v případě, pokud jeho výše činí alespoň 100 Kč, maximálně však do výše 60 300 Kč/ročně.

Nárok na daňové zvýhodnění stejně jako u slevy na manžela/manželku nenáleží od roku 2013 poplatníkovi s dílčími základy daně ze samostatné činnosti či z nájmu, který uplatňuje výdaje paušálem a součet dílčích základů, u kterých byly výdaje tímto způsobem uplatněny, je vyšší než 50 % celkového základu daně.

Vyživuje-li dítě v jedné domácnosti více poplatníků, může daňové zvýhodnění uplatnit ve zdaňovacím období nebo v tomtéž kalendářním měsíci zdaňovacího období pouze jeden z nich. [9]

2.1.11 Způsoby výběru daně z příjmů fyzických osob

Zálohy na daň z příjmů fyzických osob

Existují dva typy záloh na daň z příjmů z fyzických osob, a to záloha na daň z příjmů ze závislé činnosti a záloha na daň z příjmů podle poslední známé daňové povinnosti.

Záloha na daň z příjmů ze závislé činnosti

Příjmy ze závislé činnosti, kromě příjmů ze zahraničí, se zdaňují vždy u zdroje, a to zpravidla v podobě měsíční zálohy na daň. Tuto zálohu vypočítává a odvádí plátce daně tedy zaměstnavatel. Základem pro výpočet zálohy je úhrn příjmů ze závislé činnosti zúčtovaný nebo vyplacený poplatníkovi za kalendářní měsíc, snížený o částky, které jsou od daně osvobozeny, a zvýšený o povinné pojistné. Vypočtenou zálohu plátce daně, u kterého poplatník podepsal na příslušné zdaňovací období prohlášení, nejprve sníží o prokázanou částku měsíční slevy na dani a následně o prokázanou částku měsíčního daňového zvýhodnění. U poplatníka, který prohlášení k dani nepodepsal a jeho příjem přesáhne

10 000 Kč, se při výpočtu zálohy k měsíční slevě na dani a k měsíčnímu daňovému zvýhodnění nepřihlédne. K prokázaným nezdánitelným částkám ze základu daně přihlédne plátce daně až při ročním zúčtováním záloh a daňového zvýhodnění za zdaňovací období.

Záloha ze základu pro výpočet zálohy, zaokrouhleného do 100 Kč na celé koruny nahoru a nad 100 Kč na celé stokoruny na horu, se za kalendářní měsíc zdaňuje sazbou 15 %. U poplatníků s vysokými příjmy dochází u záloh k solidárnímu zvýšení daně.

Plátce srazí zálohu při výplatě nebo připsání příjmů ze závislé činnosti poplatníkovi k dobru, bez ohledu na to, za kterou dobu se příjem vyplácí a úhrn sražených záloh odvede nejpozději do 20. dne kalendářního měsíce, v němž povinnost srazit zálohy vznikla.

Záloha na daň z příjmů podle poslední známe daňové povinnosti

Tyto zálohy se platí v průběhu zálohového období, což je období od prvního dne následujícího po uplynutí posledního dne lhůty pro podání daňového přiznání za minulé zdaňovací období do posledního dne lhůty pro podání daňového přiznání v následujícím zdaňovacím období. Při stanovení výše a periodicity těchto záloh se vychází z poslední známé daňové povinnosti, za kterou se považuje částka, kterou si poplatník sám vypočetl a uvedl v daňovém přiznání za období bezprostředně předcházející zdaňovacímu období, s platností od následujícího dne po termínu pro podání daňového přiznání. Do poslední známé daňové povinnosti však nelze zahrnout dílčí základ daně z ostatních příjmů podle § 10.

Zálohy na daň z příjmů podle poslední známé daňové povinnosti odvádějí poplatníci, jejichž poslední známá daňová povinnost:

- přesáhla 30 000 Kč, avšak nepřesáhla 150 000. Tito poplatníci platí zálohy na daň ve výši 40 % poslední známé daňové povinnosti a první záloha je splatná do 15. 6. a druhá je splatná do 15. 12. zdaňovacího období,
- přesáhla 150 000 Kč. Tito poplatníci platí zálohy na daň ve výši ¼ poslední známé daňové povinnosti, kdy první záloha je splatná do 15. 3., druhá do 15. 6., třetí do 15. 9. a čtvrtá do 15. 12. zdaňovacího období.

Poplatník, jehož základ daně tvoří součet dílčích základů daně, zálohy neplatí, pokud jedním z dílčích základů daně je příjem ze závislé činnosti, a tento dílčí základ daně tvoří více než 50 % z celkového základu daně. Činí-li dílčí základ daně ze závislé činnosti více než 15 %, avšak méně než 50 %, platí se zálohy v poloviční výši. Pokud však dílčí základ daně ze závislé činnosti tvoří méně než 15 %, platí se zálohy z celkového základu daně. [3]

Daň vybíraná srážkou podle zvláštní sazby daně

Ne všechny příjmy se zdaňují v rámci celkového daňového základu. Některé z nich tvoří samostatné daňové základy, které se zdaňují odděleně prostřednictvím zvláštní sazby

daně srážkou u zdroje. Mezi tyto příjmy, jak již bylo uvedeno v kapitole o dílčích základech daně, patří zejména většina příjmů z kapitálového majetku a příjmy ze závislé činnosti, které nepřesáhnou u jednoho zaměstnavatele 10 000 Kč za kalendářní měsíc a zaměstnanec nepodepsal u tohoto zaměstnavatele prohlášení k dani.

Základ daně pro daň vybíranou srážkou nelze snížit o nezdanitelné části.

Zvláštní sazba daně činí 15 % ze samostatného základu daně. V některých případech může činit 35 % (např. z nezávislé činnosti poplatníků, kteří nejsou daňovými rezidenty jiného členského státu Evropské unie či třetí země, se kterou má Česká republika uzavřenou platnou a účinnou mezinárodní smlouvu o zamezení dvojího zdanění) a 5 % z nájemného u finančního nájmu s následnou koupí najaté věci.

Povinnost srazit daň vzniká plátcí při výplatě, poukázání nebo připsání úhrady ve prospěch poplatníka nebo nejpozději v den, kdy o závazku účtuje. Plátce daně je povinen sraženou daň odvést svému místně příslušnému správci daně do konce kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byl povinen provést srážku. Řádným a včasným provedením srážky daně se daňová povinnost poplatníka pokládá za splněnou a srážka daně je ve většině případů konečná. [10]

Daň stanovená paušální částkou

Fyzická osoba s příjmy ze samostatné činnosti, konkrétně ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, živnostenského podnikání a jiného podnikání včetně úroků z vkladů na běžném účtu, který je určen k podnikání může za určitých podmínek do 31. ledna běžného roku požádat o stanovení daně paušální částkou. Překážkou při stanovení paušální daně také není, když fyzické osobě plynou příjmy osvobozené od daně ani příjmy zdaňované srážkovou daní. Podmínkou pro stanovení paušální daně však je, že podnikatelská činnost musí být provozována bez zaměstnanců nebo spolupracujících osob, roční výše příjmů z podnikání za bezprostředně 3 předcházející zdaňovací období nepřesáhne 5 000 000 Kč a fyzická osoba nesmí být účastníkem sdružení ani plátcem DPH. Paušální daň stanoví správce daně po projednání s poplatníkem do 15. května běžného zdaňovacího období na základě předpokládaných příjmů a výdajů a progresivní daně z příjmů fyzických osob. V úvahu se berou také předpokládané slevy na dani a nezdanitelné části základu daně. Nepřihlíží se však k nároku na uplatnění daňového bonusu. Daň stanovená paušálem musí činit nejméně 600 Kč za zdaňovací období. Správce daně může daň paušální částkou stanovit i na více zdaňovacích obdobích. [12]

Daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob

Daňové přiznání (viz. Příloha č. 1) je povinen podat každý, jehož roční příjmy, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob, překročily 15 000 Kč a nejedná se o příjmy od daně osvobozené nebo o příjmy, z nichž je daň vybírána srážkou. Daňové přiznání je povinen podat také ten, jehož roční příjmy nepřesáhly 15 000 Kč, ale vykazuje daňovou ztrátu.

Povinnost podat daňové přiznání náleží také zaměstnanci, mající souběžně příjmy ze závislé činnosti od více zaměstnavatelů. Tento poplatník podává daňové přiznání i v případě, má-li, vyjma příjmů ze závislé činnosti, také jiné zdanitelné příjmy (např. příjmy z podnikání, z kapitálového majetku, z nájmu, apod.) převyšující 6000 Kč ročně.

Poplatník, který ve zdaňovacím období pobíral mzdu pouze u jednoho nebo více plátců daně postupně a podepsal u těchto plátců prohlášení k dani, může požádat písemně o provedení ročního zúčtování záloh a daňového zvýhodnění posledního z uvedených plátců daně, a to nejpozději do 15. února po uplynutí zdaňovacího období. Aby zaměstnavatel mohl provést roční zúčtování daně, musí mít k dispozici doklady od všech předchozích plátců daně o zúčtované nebo vyplacené mzdě, povinném pojistném, sražených zálohách na daň z těchto příjmů, poskytnuté měsíční slevě na dani a vyplacených daňových bonusech, které je poplatník povinen předložit plátcovi daně do 15. února následujícího kalendářního roku. Výpočet daně a roční zúčtování záloh a daňového zvýhodnění provede plátec nejpozději do 31. března z úhrnu mezd zúčtovaných nebo vyplacených poplatníkovi všemi plátcov postupně. Roční zúčtování záloh a daňového zvýhodnění neprovede zaměstnavatel u zaměstnance, který je povinen přiznání k dani podat.

Daňové přiznání je povinen také podat daňový nerezident uplatňující nezdánitelnou část základu daně, daňové zvýhodnění či slevu na dani vyjma slevy na poplatníka a studenta. Dále náleží povinnost přiznat daň poplatníkovi, u něhož se solidárně zvyšuje daň nebo záloha na daň z příjmů ze závislé činnosti.

V daňovém přiznání poplatník uvede veškeré příjmy, které jsou předmětem daně, kromě příjmů od daně osvobozených a příjmů z nichž je daň vybírána zvláštní sazbou daně. Rovněž zde uvede částku slevy na dani a daňového zvýhodnění. Jsou-li součástí zdanitelných příjmů též příjmy ze závislé činnosti, doloží je poplatník dokladem zahrnující souhrnné údaje

uvedené ve mzdovém listě, které jsou rozhodné pro výpočet základu daně, daně, záloh, pro poskytnutí slevy na dani a daňového zvýhodnění.

Daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob musí podat poplatník, který daňové přiznání vyplňuje sám, bez daňového poradce, nejpozději do konce třetího měsíce po uplynutí zdaňovacího období. Zpracovává-li daňové přiznání poplatníkovi daňový poradce, prodlužuje se lhůta pro podání daňového přiznání nejpozději do šesti měsíců po uplynutí zdaňovacího období. Skutečnost, že daňové přiznání zpracovává daňový poradce je poplatník povinen příslušnému finančnímu úřadu doložit nejpozději do konce třetího měsíce po uplynutí zdaňovacího období. [10]

2.2 Sociální pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných

Sociální pojištění má z ekonomického hlediska daňový charakter a mezi daněmi specifické postavení. Vyznačuje se účelovostí a určitou mírou ekvivalence, což znamená, že čím více do systému osoba přispívá, tím vyšší nároky jí z něho plynou. Účast na sociálním pojištění je povinná a není rozhodnutím subjektu, zda si pojistnou ochranu zaplatí, či se bez ní obejde. Schéma č. 2.2 představuje, jak se v současné době sociální pojištění aplikuje v České republice.

Schéma č. 2.1 - Sociální pojištění v ČR

Zdroj: Vlastní zpracování

Sociální zabezpečení je příjmem státního rozpočtu, veřejné zdravotní pojištění je spravováno příslušnou zdravotní pojišťovnou. Sociální zabezpečení je určeno na úhradu dávek nemocenského, důchodového pojištění, dávek státní politiky zaměstnanosti a správních výdajů. Na základě pojistného na veřejné zdravotní pojištění je hrazena poskytovaná

zdravotní péče. Právní úprava sociálního pojištění je vymezena několika zákony, zejména pak oblast pojistného na sociální zabezpečení. [16]

2.2.1 Pojistné na sociální zabezpečení

Pojistné na sociální zabezpečení zahrnuje pojistné na důchodové pojištění, nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, z nichž každé je upraveno samostatným zákonem a současně upraveno zákonem organizačním – zákon č. 582/1991 Sb. O organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Pojistné na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti upravuje zákon č. 589/1992 Sb., nemocenské pojištění Zákon č. 187/2006 Sb. a důchodové pojištění zákon č. 155/1995 Sb.

Poplatníci pojistného

Povinnost platit pojistné náleží těmto subjektům:

- **zaměstnanci** – jsou poplatníky pojistného na důchodové pojištění podle předpisů o důchodovém pojištění a zároveň jsou účastni nemocenského pojištění podle předpisů o nemocenském pojištění. Pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti platí za zaměstnance zaměstnavatel;
- **zaměstnavatelé** – jsou poplatníci pojistného na nemocenské pojištění, na důchodové pojištění a příspěvků na státní politiku zaměstnanosti, pokud zaměstnávají alespoň jednoho zaměstnance;
- **osoby samostatně výdělečně činné** – jsou povinny platit pojistné na důchodové pojištění podle předpisů o důchodovém pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanci. Nemocensky se tato osoba pojišťuje dobrovolně;
- **osoby dobrovolně důchodově pojištěné.**

Vyměřovací základ pojistného na sociální zabezpečení

Z vyměřovacího základu se procentní sazbou stanoví výše pojistného na rozhodné období. Vyměřovací základy se zaokrouhlují na celé koruny nahoru.

Vyměřovací základ zaměstnance

Vyměřovací základnou pro pojistné na důchodové pojištění zaměstnance je úhrn zúčtovaných příjmů, které jsou předmětem daně, nejsou od daně osvobozeny a které byly v peněžní či nepeněžní formě nebo formou výhody poskytnuty zaměstnanci od zaměstnavatele. Do vyměřovacího základu se nezahrnují např. náhrady škod podle

zákoníku práce, odstupné, odchodné, odbytné a odměna při skončení funkčního období, věnostní příravek horníků, jednorázová sociální výpomoc poskytnutá zaměstnanci k překlenutí jeho mimořádně obtížných poměrů vzniklých v důsledku mimořádně závažných událostí, apod.

Vyměřovacím základem zaměstnavatele je pak částka odpovídající úhrnu vyměřovacích základů jeho zaměstnanců.

Vyměřovací základ osoby samostatně výdělečně činné

Vyměřovacím základem osoby samostatně výdělečně činné pro pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je částka, kterou si určí, musí však činit minimálně 50 % daňového základu. Základem daně se rozumí dílčí základ daně stanovený podle § 7 ZDP, který upravuje příjmy ze samostatné činnosti upravený např. o rozdíl mezi příjmy a výdaji při přechodu z vedení účetnictví na daňovou evidenci a naopak nebo o příjmy a výdaje zvyšující či snižující základ daně. Od tohoto dílčího základu daně nelze odečíst odčitatelné položky ani daňovou ztrátu z předchozích let. [17]

OSVČ hlavní a vedlejší

OSVČ se pro účely účasti na důchodového pojištění a pro placení pojistného na sociální zabezpečení člení na OSVČ vykonávající hlavní samostatnou výdělečnou činnost a na OSVČ vykonávající vedlejší samostatnou výdělečnou činnost.

OSVČ je považována za vedlejší osobu, jestliže splňuje tyto podmínky:

- vykonávala zaměstnání,
- měla nárok na výplatu invalidního důchodu nebo jí byl přiznán starobní důchod,
- měla nárok na rodičovský příspěvek nebo na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské dávky z důvodu těhotenství a porodu, pokud tyto dávky náleží z nemocenského pojištění zaměstnanců,
- osobně pečovala o osobu mladší 10 let, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni I (lehká závislost), nebo o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), pokud osoba, která je závislá na pomoci jiné osoby, je osobou blízkou, nebo žije s osobou samostatně výdělečně činnou v domácnosti, není-li osobou blízkou,
- vykonávala vojenskou službu v ozbrojených silách České republiky, pokud nejde o vojáky z povolání, nebo

- byla nezaopatřeným dítětem.

Od roku 2014 stačí, když je některé z podmínek splněna pouze po část měsíce. Je-li fyzická osoba OSVČ a stane se např. 15. ledna zaměstnancem, je považována za OSVČ vedlejší už od 1. ledna, pokud vedlejší činnost od tohoto data oznámí Okresní správě sociálního zabezpečení. [16]

Minimální vyměřovací základ

Minimální vyměřovací základ se odvíjí od průměrné mzdy příslušného kalendářního roku. Průměrná mzda v roce 2013 činila 25 884 Kč, v roce 2014 činí 25 942 Kč. Minimální vyměřovací základy pro OSVČ hlavní i vedlejší za rok 2013 a 2014 jsou uvedeny v tabulce č. 2.1.

Tabulka č. 2.1 - Minimální vyměřovací základy

Rok	OSVČ hlavní – 25 % z průměrné mzdy		OSVČ vedlejší – 10 % z průměrné mzdy	
	měsíční	roční	měsíční	Roční
2013	6471,-	77 652,-	2589,-	31 068,-
2014	6486,-	77 832,-	2595,-	31 140,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Jestliže v kalendářním roce OSVČ vykonávala část roku hlavní a část roku vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, stanoví se nejdříve minimální vyměřovací základy za příslušnou část roku zvlášť pro hlavní a zvlášť pro vedlejší činnost. Tyto vyměřovací základy se sečtou a potom si může OSVČ stanovit vyměřovací základ. Takto se postupuje v případě, kdy měsíční vyměřovací základ vypočtený ze základu daně příslušného kalendářního roku, za který se podává Přehled, je nižší než minimální měsíční vyměřovací základ platný za aktuální rok pro OSVČ hlavní.

Maximální vyměřovací základ

Maximální vyměřovací základ u OSVČ hlavní i vedlejší je 48násobkem průměrné mzdy. Pro rok 2013 tak činil 1 242 432 Kč, pro rok 2014 činí 1 245 216 Kč. [17]

Vyměřovací základ osoby dobrovolně účastné na důchodovém pojištění

Vyměřovací základ této osoby účastné důchodového pojištění pro pojistné na důchodové pojištění, je částka, kterou si určí, minimálně však částka ve výši jedné čtvrtiny

průměrné mzdy platné v kalendářním roce, ve kterém se pojistné na důchodové pojištění platí.
[16]

Sazby pojistného

Sazby pojistného na sociální zabezpečení činí:

- **u zaměstnavatele** 25 % z vyměřovacího základu, z toho 2,3 % na nemocenské pojištění, 21,5 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti,
- **u zaměstnance**
 - a) 6,5 % z vyměřovacího základu, jde-li o zaměstnance, který není v rozhodném období účasten důchodového spoření,
 - b) 3,5 % z vyměřovacího základu, jde-li o zaměstnance, který je v rozhodném období účasten důchodového spoření,
- **u osoby samostatně výdělečně činné**
 - a) 29,2 % z vyměřovacího základu, z toho 28 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti, jde-li o osobu samostatně výdělečně činnou účastnou důchodového pojištění, která není po celé rozhodné období účastna důchodového spoření,
 - b) 26,2 % z vyměřovacího základu, z toho 25 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti, jde-li o osobu samostatně výdělečně činnou účastnou důchodového pojištění, která je alespoň po část rozhodného období účastna důchodového spoření,
 - c) 2,3 % z vyměřovacího základu, jde-li o osobu samostatně výdělečně činnou účastnou nemocenského pojištění,
- **u osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění**
 - a) 28 % z vyměřovacího základu, jde-li o osobu dobrovolně účastnou důchodového pojištění, která není v rozhodném období účastna důchodového spoření,
 - b) 30 % z vyměřovacího základu, jde-li o osobu dobrovolně účastnou důchodového pojištění, která je v rozhodném období účastna důchodového spoření,
- **u zahraničního zaměstnance** 2,3 % z vyměřovacího základu.

K 1. 1. 2013 proběhla v České republice důchodová reforma a sazba pojistného na důchodové pojištění se snížila o 3 procentní body u zaměstnanců a OSVČ, kteří jsou účastníky důchodového spoření ve II. pilíři. Nižší sazba pro pojistné na důchodové pojištění je

platná pro zaměstnance od prvního dne kalendářního měsíce, v němž se stali účastníky důchodového spoření. Účast na důchodovém spoření vzniká pouze od 1. dne kalendářního měsíce. U OSVČ platí nižší sazba pojistného za celý kalendářní rok, v němž se OSVČ stala účastníkem důchodového spoření. U osob dobrovolně důchodově pojištěných se sazba zvýšila pro odvod pojistného na důchodové spoření o 2 procentní body, protože pojistné na důchodové spoření odvádí za tyto osoby Okresní správa sociálního zabezpečení (dále jen OSSZ) na účet příslušného finančního úřadu. Pojistné na důchodového spoření činí 5 % z vyměřovacího základu, z něhož se hradí pojistné na sociální zabezpečení.

Ze stejného vyměřovacího základu zaměstnanec sráží zaměstnavatel zaměstnanci pojistné na důchodové spoření ve výši 5 %, jež odvede na účet finančního úřadu, a pojistné na důchodové pojištění ve výši 3,5 %, jež odvede na účet OSSZ. Zaměstnanci platí jen pojistné na důchodové pojištění (6,5 % z vyměřovacího základu), neplatí pojistné na nemocenské pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti

OSVČ odvádí pojistné na důchodové spoření z určeného ročního vyměřovacího základu rovněž ve výši 5 %. Od kalendářního měsíce, ve kterém se stala OSVČ účastníkem důchodového spoření, platí zálohy na sociální zabezpečení ve výši 26,2 % namísto 29,2 % z určeného měsíčního vyměřovacího základu. OSVČ nemá povinnost platit zálohy na důchodové spoření. [17]

Odvod pojistného

Pojistné na sociální zabezpečení hradí zaměstnanec ze svého vyměřovacího základu a zaměstnavatel rovněž ze svého vyměřovacího základu. Pojistné je však povinen odvádět pouze zaměstnavatel. Zaměstnavatel také odpovídá za správnou výši odvedeného pojistného. Zaměstnanec tedy není odpovědný za odvod pojistného. I kdyby zaměstnavatel neodvedl pojistné, nemá skutečnost, že zaměstnavatel dluží pojistné, žádný vliv na nároky zaměstnance z nemocenského a důchodového pojištění.

Zaměstnavatel je povinen odvádět pojistné za jednotlivé kalendářní měsíce. Pojistné je splatné vždy v následujícím měsíci ve lhůtě od 1. do 20, např. pojistné za leden je splatné od 1. do 20. února.

OSVČ je povinna platit a odvádět pojistné na důchodové pojištění a zároveň příspěvek na státní politiku zaměstnanosti za kalendářní rok OSSZ, a to formou:

- doplatku, jestliže byla povinna platit zálohy na důchodové pojištění,

- pojistného na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, pokud zálohy neplatila.

OSVČ hlavní je účastna na důchodovém pojištění vždy, kdežto OSVČ vedlejší jen při dosažení stanovené výše základu daně, která pro rok 2014 činí 62 261 Kč nebo na základě přihlášky k důchodovému pojištění.

OSVČ hlavní je povinna platit zálohy na pojistné, a to za všechny měsíce, v nichž je považována za OSVČ s výjimkou měsíců, v nichž po celou dobu, po kterou byla v kalendářním měsíci OSVČ, pobírala nemocenské nebo peněžitou pomoc v mateřství z nemocenského pojištění OSVČ. Bude-li záloha za takový měsíc zaplacená, vrátí ji OSSZ jen na základě žádosti OSVČ.

OSVČ vedlejší je povinna platit zálohy, jen pokud v předchozím kalendářním roce dosáhla daňového základu, který jí založil povinnou účast na důchodovém pojištění (pro rok 2014 částka 62 261 Kč) nebo se přihlásila k důchodovému pojištění.

Povinnost platit zálohy zaniká OSVČ hlavní i vedlejší od měsíce následujícího po měsíci, v němž OSVČ přerušila nebo ukončila činnost. Znovuzahájením činnosti v kalendářním roce, v němž zanikla povinnost platit zálohy, se povinnost platit zálohy obnovuje a zálohy musí být stanoveny ve stejné výši.

Jestliže v průběhu kalendářního roku dojde ke změně OSVČ hlavní na OSVČ vedlejší (a jako OSVČ vedlejší není povinna platit zálohy) a kdy nadále platila zálohy jako OSVČ hlavní, budou jí tyto platby zúčtovány na Přehledu jako zálohy, pokud si dříve nepožádá o jejich vrácení. Jestliže by jako OSVČ vedlejší byla povinna platit zálohy, ale platila by je ve vyšší částce, než ve výši vypočtené z minimálního vyměřovacího základu pro ni platného, znamená to, že si stanovila vyšší než minimální měsíční vyměřovací základ. Část ze zaplacené zálohy nad její minimální výši již nelze vrátit ani na žádost. [16]

Záloha za kalendářní měsíc je u OSVČ rovněž jako u zaměstnavatele splatná od 1. do 20. dne následujícího měsíce. Případně-li 20. den v měsíci na sobotu, neděli či svátek, je pojistné splatné v nejbližší pracovním dni. OSVČ může platit zálohy i do budoucna na delší období, nejdéle do konce prosince aktuálního roku, za který zálohy platí.

Právní úprava rozlišuje placení doplatku na pojistné, v případě, kdy byly placeny zálohy, a placení pojistného v případě, kdy zálohy placeny nebyly. Doplatek i pojistné musí být zaplacený (připsány na účet ČNB) do 8 dnů ode dne, v němž byl nebo měl být podán Přehled.

Přehled o příjmech a výdajích podává každá OSVČ, která byla povinna po zahájení činnosti podat u OSSZ oznámení o zahájení činnosti. Na Přehledu provádí tato OSVČ roční zúčtování pojistného na důchodové pojištění. Přehled se podává na předepsaném tiskopise (viz. Příloha č. 2). Jednou z možností je také podat Přehled v elektronické podobě. Tiskopis je pro každý kalendářní rok vydáván zvlášť a zpravidla je uveřejněn na webové stránce České správy sociálního zabezpečení (dále jen ČSSZ). K tiskopisu je vždy připojen detailní návod na jeho vyplnění.

Přehled slouží k výpočtu výše pojistného za kalendářní rok, za nějž se Přehled podává a zároveň slouží k výpočtu výše záloh na pojistné, které je OSVČ povinna platit od měsíce, v němž Přehled podala OSSZ.

Přehled o příjmech a výdajích za příslušné období je OSVČ povinna podat OSSZ nejpozději do jednoho měsíce ode dne, ve kterém měla podat daňové přiznání za příslušné období.

Doklady prokazující vedlejší činnost musí být podány na OSSZ nejpozději do konce kalendářního měsíce po měsíci, v němž byl nebo měl být Přehled podán.

Pokud se dodatečně změní skutečnosti uvedené v Přehledu, je OSVČ povinna do 8 dnů ode dne, kdy se o změně dozvěděla, podat opravný Přehled a do 8 dnů ode dne, v němž byl nebo měl být podán opravný Přehled, doplatit dlužné pojistné.

Doplatek rozdílu mezi zálohami a skutečnou výší pojistného je splatný vždy nejpozději do 8 dnů po dni, ve němž byl, případně měl být podán Přehled za kalendářní rok, za které se pojistné platí.

Jestliže úhrn záloh na pojistné zaplacených za rozhodné období převyšuje skutečnou výši pojistného, jedná se o přeplatek.

Pojistné platí jak zaměstnavatel, tak OSVČ v české měně bezhotovostním převodem na účet příslušné OSSZ vedeného u ČNB nebo v hotovosti na pokladně OSSZ (do výše 10 000 Kč jedné platby v jednom dni). [17]

2.2.2 Pojistné na veřejné zdravotní pojištění

Veřejné zdravotní pojištění upravují především dva klíčové zákony, a to zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a zákon č. 592/1992 Sb.,

o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění. Systém veřejného zdravotního pojištění a zásady pro výběr pojistného vycházejí ze základního principu solidarity.

Plátcí pojistného

Povinnost platit pojistné náleží těmto subjektům:

- pojištěnec, který je zaměstnancem, OSVČ nebo osobou, která má na území České republiky trvalý pobyt a není za ni plátcem pojistného stát,
- zaměstnavatel,
- stát.

Stát je plátcem pojistného prostřednictvím státního rozpočtu např. za neopatřené děti, starobní důchodce, příjemce rodičovského příspěvku, ženy na mateřské a osoby na rodičovské dovolené a osoby pobírající peněžitou pomoc v mateřství, uchazeče o zaměstnání, osoby pobírající dávku pomoci v hmotné nouzi, apod.

Vyměřovací základ pojistného na veřejné zdravotní pojištění

Vyměřovací základ pro pojistné na veřejné zdravotní pojištění se stanoví jak u zaměstnance, tak u OSVČ rovněž jako u pojistného na sociální zabezpečení.

Minimálním vyměřovacím základem zaměstnance je minimální mzda, která se od srpna 2013 nezměnila a činí 8500 Kč/měsíc. Minimální mzda je vyměřovacím základem rovněž pro osoby, za které není plátcem pojištění stát a osoby bez zdanitelných příjmů.

Minimální vyměřovací základ OSVČ se stanoví jako 50 % z dvanáctinásobku průměrné měsíční mzdy. Roční minimální vyměřovací základ se tedy z částky loňského roku 155 304 Kč zvýšil na částku 155 652 Kč. Měsíční minimální vyměřovací základ pro rok 2014 tedy činí 12 971 Kč.

Minimální vyměřovací základ neplatí pro osobu:

- s těžkým tělesným, smyslovým nebo mentálním postižením, která je držitelem průkazu ZTP nebo ZTP/P podle zvláštního právního předpisu;
- která dosáhla věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak nesplňuje další podmínky pro jeho přiznání;
- která celodenně osobně a řádně pečuje alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku. Podmínka celodenní péče se považuje za splněnou, je-li dítě předškolního věku umístěno v jeslích (mateřské škole), popřípadě v obdobném

zařízení na dobu, která nepřevyšuje čtyři hodiny denně, a jde-li o dítě plnící povinnou školní docházku, po dobu návštěvy školy, s výjimkou umístění v zařízení s týdenním či celoročním pobytem. Za takovou osobu se považuje vždy pouze jedna osoba, a to buď otec nebo matka dítěte, nebo osoba, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů;

- která současně vedle zaměstnání vykonává samostatnou výdělečnou činnost nebo naopak a odvádí zálohy na pojistné vypočtené alespoň z minimálního vyměřovacího základu stanoveného pro OSVČ;
- za kterou je plátcem pojistného stát.

Tyto skutečnosti však musejí trvat po celé rozhodné období, kterým je kalendářní měsíc.

Pro roky 2013 – 2015 došlo ke zrušení maximálního vyměřovacího základu jak pro zaměstnance, tak pro OSVČ.

Sazby pojistného

Sazby pojistného na veřejné zdravotní pojištění činí:

- **u zaměstnavatele** – 9 % z vyměřovacího základu zaměstnance;
- **u zaměstnance** – 4,5 % z vyměřovacího základu;
- **u OSVČ** – 13,5 % z vyměřovacího základu;
- **u osoby bez zdanitelných příjmů** – 13,5 % z vyměřovacího základu.

Odvod pojistného

Zaměstnavatel odvádí část pojistného, které je povinen hradit za své zaměstnance a současně odvádí i část pojistného, které je povinen hradit zaměstnanec, srážkou z vyměřovacího základu. Pojistné hradí zaměstnavatel za jednotlivé kalendářní měsíce a je splatné od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce.

OSVČ platí odvádějí pojistné formou záloh na pojistné a doplatku pojistného. Záloha je splatná od 1. dne kalendářního měsíce, na který se platí, do 8. dne následujícího kalendářního měsíce. Zálohy se neplatí za kalendářní měsíce, v nichž byla OSVČ uznána po celý kalendářní měsíc neschopnou práce, nebo jí byla nařízena karanténa podle zvláštních předpisů.

Zálohy na pojistné neplatí:

- OSVČ, která je zároveň zaměstnancem a podnikání není jejím hlavním zdrojem příjmů;

- OSVČ, za kterou je plátcem pojistného stát a která zahajuje podnikání v 1. roce. Tato osoba zaplatí pojistné, až po podání daňového přiznání;
- OSVČ, která nemá stanoven minimální vyměřovací základ a jejíž vyměřovací základ je v dalších letech nulový či ztrátový.

Stejně jako u pojistného na sociální zabezpečení, provádí OSVČ výpočet pojistného jednou ročně. Každá OSVČ, která byla povinna po zahájení činnosti přihlásit se u zdravotní pojišťovny, u které je pojištěna, provádí roční zúčtování pojistného na veřejné zdravotní pojištění prostřednictvím formuláře Přehled o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti a úhrnu záloh na pojistné. V příloze č. 3 je uveden Přehled Všeobecné zdravotní pojišťovny.

Přehled slouží k výpočtu výše pojistného za kalendářní rok, za nějž se Přehled podává a zároveň slouží k výpočtu výše záloh na pojistné, které je OSVČ povinna platit od měsíce, v němž Přehled podala příslušné zdravotní pojišťovně.

OSVČ je povinna Přehled za příslušný rok předložit všem zdravotním pojišťovnám, u kterých byla v průběhu roku pojištěna, nejpozději do jednoho měsíce ode dne, ve němž měla podat daňové přiznání za příslušné období.

Pokud se dodatečně změní skutečnosti uvedené v Přehledu, je OSVČ povinna do 8 dnů ode dne, kdy se o změně dozvěděla, podat opravný Přehled a do 30 dnů doplatit dlužné pojistné.

Doplatek rozdílu mezi zálohami a skutečnou výší pojistného je splatný vždy nejpozději do 8 dnů po dni, ve kterém byl, případně měl být podán Přehled za kalendářní rok, za které se pojistné platí.

Je-li úhrn záloh na pojistné zaplacených za rozhodné období vyšší než skutečná výše pojistného, jedná se o přeplatek. [2]

3 DAŇOVÝ ZÁKLAD OSVČ A ZAMĚSTANCE

3.1 Základ a výpočet daňové povinnosti OSVČ

Jak již bylo uvedeno v podkapitole týkající se dílčích základů daně, konkrétně dílčího základu daně ze samostatné činnosti, daňovým základem OSVČ jsou její příjmy snížené o výdaje vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. OSVČ může využít buď výdaje stanovené paušální částkou, nebo si od příjmů odečíst skutečné, účetně prokázané náklady a použít tak daňovou evidenci.

3.1.1 Paušální výdaje versus daňová evidence

Většina podnikatelů v České republice stojí před otázkou, zda uplatňovat paušální výdaje či vést daňovou evidenci.

Možnost uplatnění paušálních výdajů využívá v České republice stále více podnikatelů, živnostníků i dalších osob samostatně výdělečně činných. Největší přednost této varianty spočívá v její jednoduchosti, časové i administrativní nenáročnosti a v mnoha případech také finanční výhodnosti. Při použití těchto výdajů odpadá navíc také nutnost shromažďovat doklady o výdajích, majetku a závazcích, postačí evidence příjmů a pohledávek.

Této možnosti ovšem nemohou využít všichni. ZDP znemožňuje uplatnění výdajových paušálů osobě, která je členem spolčenosti bez právní subjektivity, ve kterém si jednotliví společníci nerozdělují příjmy a výdaje rovným dílem. Totéž platí pro živnostníka, který má příjmy ze spoluvlastnictví majetku, přičemž příjmy a výdaje nejsou rozděleny podle spoluvlastnických podílů.

Jak již bylo uvedeno v podkapitole týkající se slev na dani a daňového zvýhodnění, poplatníci uplatňující výdaje procentem z příjmů nemohou od roku 2013 využít daňovou slevu na manželku/manžela a daňové zvýhodnění na dítě za podmínek dle § 35ca ZDP. [10]

Príslušná procenta paušálních výdajů pro jednotlivé činnosti jsou uvedeny v podkapitole o dílčím základu daně ze samostatné činnosti.

Druhou možností, jak uplatnit v daňovém přiznání, výdaje je vedení daňové evidence. Znamená to, že OSVČ doloží své skutečné výdaje z předchozího zdaňovacího období.

Podnikatel, který se pro daňovou evidenci rozhodne, musí po celý rok pečlivě ukládat dokumentaci uvedenou v podkapitole týkající se dílčího základu daně ze samostatné činnosti. Mezi výdaje, které pro daňové účely nelze uznat patří zejména výdaje na sociální a zdravotní pojištění podnikatele, na reprezentaci, na osobní spotřebu, na pořízení dlouhodobého hmotného majetku, pokuty a penále (vyjma smluvních), technické zhodnocení dlouhodobého majetku, apod. [14]

Pokud OSVČ v jednom zdaňovacím období využila k uplatnění výdajů jednu z výše popisovaných variant, rozhodně neznamená, že u ní musí zůstat trvale. Mezi výdaji stanovenými paušální částkou a daňovou evidencí se dá libovolně přecházet. Jestliže však v předcházejícím zdaňovacím období využila OSVČ daňovou evidenci a v následujícím období chce přejít na paušální výdaje, musí podat ještě dodatečné přiznání za předešlé období. Je totiž nutné dodanit pohledávky, závazky a zásoby vykázané do 31. prosince předešlého zdaňovacího období. Pokud však žádné zásoby, závazky ani pohledávky neevidovala, lze uplatnit paušální výdaje bez potíží. [24]

3.1.2 Výpočet roční daňové povinnosti OSVČ

Pokud OSVČ není povinna odvádět zálohy na daň podle poslední daňové povinnosti dle podmínek uvedených v podkapitole týkající se způsobu výběru daně z příjmů fyzických osob a v případě, že nepobírá příjmy podléhající srážkové dani, vypočítává svou roční daňovou povinnost pomocí postupu uvedeného v tabulce č. 3.1.

Tabulka č. 3.1 – Výpočet roční daňové povinnosti OSVČ pobírající pouze příjmy ze samostatné činnosti

Položka	Postup výpočtu	
zdanitelné příjmy	příjmy ze samostatné činnosti	
výdaje	skutečně vynaložené výdaje	paušální výdaje
základ daně	zdanitelné příjmy - výdaje	
nezdanitelné části základu daně	dary, úroky, příspěvky na soukromé životní pojištění či penzijní připojištění, aj.	
odčitatelné položky	ztráta z minulých let, aj.	
základ daně snížený	základ daně – nezdanitelné části základu daně – odčitatelné položky	
základ daně zaokrouhlený	zaokrouhluje se na 100 Kč dolů	
daň	15 % ze základu daně po zaokrouhlení	
slevy na dani	na poplatníka, manželku, studenta, aj.	na poplatníka, studenta, aj.
daň po slevách	daň – slevy na dani	
daňové zvýhodnění	na vyživované dítě	nelze uplatnit dle §35ca ZDP
roční daňová povinnost celkem	daň po slevách – daňové zvýhodnění (může přejít v daňový bonus)	daň po slevách

Zdroj: Vlastní zpracování

Jestliže OSVČ během zdaňovacího období odvádí zálohy na daň z příjmů fyzických osob podle poslední známé daňové povinnosti, zúčtují se tyto zálohy s výslednou roční daňovou povinností za příslušné zdaňovací období. [1]

3.2 Základ a výpočet sociálního pojištění OSVČ

Vyměřovací základ sociálního pojištění OSVČ tvoří 50 % ze základu daně stanoveného podle tabulky č. 3.1.

3.2.1 Výpočet záloh a ročního pojistného na sociální pojištění

Pro účely diplomové práce budou brány v úvahu pouze osoby provozující hlavní samostatnou činnost mající povinnost odvádět zálohy na sociální zabezpečení.

Výpočet ročního pojistného předkládaného na Přehledu se stanoví vynásobením ročního vyměřovacího základ OSVČ s příslušnou sazbou pojistného. Sazby jsou uvedeny

v podkapitolách týkajících se sazeb pojistného na sociální zabezpečení OSVČ a sazeb pojistného na veřejné zdravotní pojištění.

Záloha na pojistné se vypočítává z měsíčního vyměřovacího základu. Ten se stanoví z vyměřovacího základu uplynulého roku tak, že se tento vyměřovací základ vydělí počtem kalendářních měsíců, v nichž byla samostatná výdělečná činnost vykonávána. Záloha se poté stanoví vynásobením takto stanoveného měsíčního vyměřovacího základu s příslušnou sazbou. Měsíční vyměřovací základ pro placení zálohy na sociální zabezpečení se musí pohybovat mezi minimálním a maximálním vyměřovacím základem, uvedeném v podkapitole 2.2.1. U veřejného zdravotního pojištění nesmí být vyměřovací základ pod hranicí minimálního vyměřovacího základu, uvedeného v podkapitole 2.2.2.

Výše měsíčního vyměřovacího základu se mění:

- až od měsíce následujícího roku, v němž byl nebo měl být podán nový Přehled,
- při změně OSVČ z hlavní na vedlejší a naopak, pokud měsíční vyměřovací základ je nižší než minimální měsíční vyměřovací základ platný pro OSVČ hlavní u pojistného na sociální zabezpečení,
- na základě rozhodnutí vydaného z důvodu podání žádosti o snížení měsíčního vyměřovacího základu.

Zaplacené zálohy na pojistné se vždy za uplynulý rok zúčtují v Přehledu s vypočteným ročním pojistným. V Přehledu se také stanoví nová výše záloh pro následující kalendářní rok.

Vzhledem ke zvýšení průměrné mzdy a tím i minimálního vyměřovacího základu došlo od loňského roku k mírnému zvýšení minimálních výší záloh na sociální pojištění. Minimální záloha na pojistné sociálního zabezpečení se zvýšila pouze o 4 Kč a pro rok 2014 činí 1894 Kč/měsíc. Minimální výše zálohy na pojistné veřejného zdravotního pojištění se zvýšila z částky 1748 Kč/měsíc na 1752 Kč/měsíc. [17]

3.3 Základ a výpočet daňové povinnosti zaměstnance

Základem daně zaměstnance je tzv. superhrubá mzda zaokrouhlená na stokoruny nahoru. Superhrubá mzda se rovná hrubé mzdě zvýšené o částku sociálního pojištění, kterou je povinen hradit z hrubé mzdy zaměstnance zaměstnavatel. Hrubou mzdou se rozumí částka zahrnující veškeré položky, které připadají zaměstnanci za práci odvedenou v příslušném kalendářním měsíci, a která je stanovena v pracovní smlouvě zaměstnance. Skládá se ze

základní mzdy, příplatků, prémie, odměn, náhrad za dovolenou, nemocenskou a dalších plnění.

3.3.1 Výpočet zálohy na daň ze závislé činnosti

Jak již bylo uvedeno v podkapitole 2.1.11, příjmy ze závislé činnosti se zdaňují přímo u zdroje a to zpravidla v podobě měsíční zálohy na daň. Zálohu na daň tedy vypočítává a odvádí zaměstnavatel. Postup výpočtu měsíční zálohy pro poplatníka, který podepsal prohlášení k dani je uveden v tabulce č. 3.2.

Tabulka č. 3.2 – Obecný výpočet zálohy na daň zaměstnance

Položka	Postup výpočtu
zdanitelné příjmy	příjmy ze závislé činnosti = hrubá mzda + příplatky, prémie, odměny, dovolená, aj.
pojistné hrazené zaměstnavatelem	Sociální zabezpečení (25 %) Veřejné zdravotní pojištění (9 %)
základ daně	Superhrubá mzda = zdanitelné příjmy + pojistné hrazené zaměstnavatelem
základ daně zaokrouhlený	zaokrouhluje se na 100 Kč nahoru
daň	15 % ze základu daně po zaokrouhlení
slevy na dani	na poplatníka, invaliditu, studenta
daň po slevách	daň – slevy na dani
daňové zvýhodnění	na vyživované dítě
měsíční záloha na daň	daň po slevách – daňové zvýhodnění (může přejít v daňový bonus)

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky č. 3.2 vyplývá, že při výpočtu měsíční zálohy na daň nemůže zaměstnavatel zaměstnanci uplatnit nezdánitelné části základu daně, odčitatelné položky a samozřejmě také slevy na dani, jež se mohou uplatnit pouze při ročním zúčtování daně.

Roční zúčtování daně zaměstnance je popsáno v části, která se týká daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob. [15]

3.4 Základ a výpočet sociálního pojištění zaměstnance

Vyměřovacím základem pro sociální pojištění je rovněž hrubá mzda vyplacená zaměstnanci za určitý kalendářní měsíc. Část sociálního pojištění hradí za zaměstnance

zaměstnavatel, část pojištění se odečítá zaměstnanci z hrubé mzdy. Obě části, jak již bylo zmíněno v podkapitolách týkajících se odvodu pojistného, jsou však odváděny příslušnému institutu zaměstnavatelem.

Výpočet pojistného se provede vynásobením vyměřovacího základu – hrubé mzdy a příslušné sazby pojistného. Hrubá mzda by se měla pohybovat mezi minimálním a maximálním vyměřovacím základem uvedeném v podkapitole 2.2.2. Sazby pojistného jsou pak uvedeny v podkapitolách 2.2.1 a 2.2.2. [17]

3.5 Odlišnosti OSVČ a zaměstnance ve vybraných skutečnostech

3.5.1 Dávky z nemocenského pojištění

Systém nemocenského pojištění je určen pro výdělečně činné osoby, které při dočasné ztrátě příjmu v případech tzv. krátkodobých sociálních událostí (prozatímní pracovní neschopnosti z důvodu nemoci nebo úrazu či karantény, ošetřování člena rodiny, těhotenství a mateřství, péče o dítě) zabezpečuje peněžitými dávkami nemocenského pojištění.

Nemocenského pojištění jsou účastni zaměstnanci i OSVČ. Rozdíl je však v tom, že oproti zaměstnancům, jejichž účast je povinná, jsou OSVČ účastny nemocenského pojištění dobrovolně.

Sazby nemocenského pojištění OSVČ a zaměstnanců jsou uvedeny v podkapitole 2.2.1.

Z nemocenského pojištění se poskytují **4 druhy peněžitých dávek**, a to:

- **nemocenské** – zaměstnanec nebo OSVČ, který je uznán ošetřujícím lékařem dočasně práce neschopným, má nárok na nemocenské od 15. kalendářního dne trvání jeho dočasné pracovní neschopnosti do konce dočasné pracovní neschopnosti, maximálně však 380 kalendářních dnů počítaných od vzniku dočasné pracovní neschopnosti (včetně zápočtů předchozí doby trvání dočasné pracovní neschopnosti). OSVČ však pro získání nároku na nemocenské musí být účastna dobrovolného nemocenského pojištění alespoň po dobu 3 měsíců bezprostředně předcházejících dni vzniku dočasné pracovní neschopnosti. Zaměstnanec, kterému trvá pracovní vztah zakládající účast na nemocenském pojištění, je po dobu prvních 14 kalendářních dnů zabezpečen náhradou mzdy, kterou poskytuje zaměstnavatel podle zákoníku práce. Náhrada mzdy náleží za pracovní dny a to při dočasné pracovní neschopnosti od 4. pracovního dne (při karanténě od prvního pracovního

dne). Nemocenské náleží rovněž ve stanovených případech, kdy ke vzniku dočasné pracovní neschopnosti (karantény) došlo po skončení pojištěného zaměstnání v tzv. ochranné lhůtě, která činí 7 kalendářních dnů ode dne skončení zaměstnání, které zakládalo účast na nemocenském pojištění. U zaměstnání kratších než 7 kalendářních dnů činí ochranná lhůta pouze tolik dnů, kolik činilo toto poslední zaměstnání;

- **peněžitá pomoc v mateřství** – v den, od něhož je dávka přiznávána, musí trvat účast na nemocenském pojištění nebo ochranná lhůta a v posledních dvou letech před tímto dnem musí trvat účast na nemocenském pojištění po dobu aspoň 270 dnů. U OSVČ je další podmínkou nároku na peněžitou pomoc v mateřství účast na nemocenském pojištění jako OSVČ po dobu aspoň 180 kalendářních dnů v posledním roce přede dnem počátku podpůrčí doby. U žen, jejichž pojištěné zaměstnání skončilo v době těhotenství, činí ochranná lhůta pro vznik nároku na peněžitou pomoc v mateřství tolik kalendářních dnů, kolik činilo toto jejich poslední zaměstnání, maximálně však 180 kalendářních dnů. Nástup na peněžitou pomoc v mateřství nastává dnem, který pojištěnka určí v období od počátku 8. do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu. Podpůrčí doba činí 28 týdnů (u pojištěnky, která porodila zároveň dvě nebo více dětí činí podpůrčí doba 37 týdnů);
- **ošetřovné** – na tuto dávku má nárok pouze zaměstnanec, který nemůže pracovat z důvodu ošetřování nemocného člena domácnosti nebo péče o zdravé dítě mladší 10 let, jehož školské zařízení bylo z důvodu nepředvídatelné události uzavřeno, dítěti byla nařízena karanténa, nebo osoba, která jinak o dítě pečuje sama onemocněla. Na ošetřovné nemají nárok zaměstnanci, jejichž zaměstnání je zaměstnáním malého rozsahu, členové kolektivních orgánů právnické osoby, zaměstnanci činní na základě dohody o provedení práce. Ochranná lhůta pro ošetřovné není stanovena. Podpůrčí doba činí nejdéle 9 kalendářních dnů;
- **vyrovnávací příspěvek v těhotenství a v mateřství** – tento příspěvek náleží opět pouze zaměstnankyni, která byla z důvodu těhotenství převedena na jinou práci a z tohoto důvodu dosahuje bez svého zavinění nižšího příjmu než před převedením. Příspěvek se vyplácí zaměstnankyním za kalendářní dny, v nichž trvalo převedení na jinou práci, nejdéle do počátku 6. týdne před očekávaným dnem porodu. Vyplacení příspěvku probíhá od data převedení do doby nástupu na peněžitou pomoc v mateřství. Příspěvek se vypočítá jako rozdíl mezi denním vyměřovacím základem zaměstnankyně zjištěným ke dni převedení a průměrem jejich započitatelných příjmů připadajícím na jeden kalendářní den v jednotlivých kalendářních měsících po převedení.

Nemocenské pojištění OSVČ a zaměstnance se stanoví z denního vyměřovacího základu na sociální zabezpečení, který se zjistí tak, že se vyměřovací základ zjištěný z rozhodného období dělí počtem kalendářních dnů připadajících na rozhodné období. Je třeba zdůraznit, že vyměřovací základ sociálního zabezpečení je u zaměstnance odlišný od vyměřovacího základu OSVČ.

Veškeré dávky nemocenského pojištění vyplácí OSSZ a hradí se ze státního rozpočtu (z příjmů z pojistného). [18]

3.5.2 Dávky z důchodového pojištění

Důchodový systém ČR je založen na povinném základním důchodovém pojištění podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, dále na důchodovém spoření podle zákona č. 426/2011 Sb., od roku 2013 a na doplňkovém penzijním spoření podle zákona č. 427/2011 Sb., které nahradilo penzijní připojištění se státním příspěvkem podle zákona č. 42/1994 Sb. Součástí dobrovolných doplňkových systémů jsou také produkty komerčních pojišťoven, a to zejména životní pojištění.

Konkrétní sazby důchodového pojištění OSVČ a zaměstnanců byly představeny v podkapitole 2.2.1.

Ze základního důchodového pojištění se poskytují následující důchody:

- **starobní** – podmínkou nároku na starobní důchod je získání potřebné doby pojištění a dosažení stanoveného věku (tj. důchodového věku, popřípadě věku od něj odvozeného nebo věku 65 let). Důchodový věk a doba pojištění je rozdělena do kategorií podle pojištěnců narozených v určitých letech;
- **invalidní** – podmínkou nároku na invalidní důchod je pokles pracovní schopnosti a potřebná doba pojištění. Nárok na invalidní důchod vznikne i v případě, že k invaliditě došlo následkem pracovního úrazu nebo choroby z povolání. Zdravotní stav posoudí dle podkladů ošetřujícího lékaře posudkový lékař a stanoví vznik invalidity a to na základě sepsané žádosti na OSSZ. To však neznamená, že každý, kdo uplatní žádost o invalidní důchod musí být uznán invalidním. Žadatel může mít zdravotní potíže, ale jeho zdravotní stav ještě nemusí odpovídat žádnému stupni invalidity. Rozlišují se tři stupně invalidity v závislosti na tom, o kolik poklesla pracovní schopnost. Vyšší stupeň invalidity je při výpočtu invalidního důchodu zvýhodněn. Pro přiznání nároku na invalidní důchod musí

být splněna podmínka potřebné doby pojištění, která je stanovena podle věkových kategorií;

- **vdovský a vdovecký** – pozůstalý (vdova nebo vdovec) má nárok na vdovský nebo vdovecký důchod po manželovi nebo manželce, jestliže zemřelý či zemřelá pobíral/a starobní důchod, nebo invalidní důchod, nebo ke dni smrti splnil/a podmínku potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní případně starobní důchod, nebo zemřel/a následkem pracovního úrazu. Vdovský nebo vdovecký důchod ČSSZ vyplácí při splnění podmínek nároku jeden rok od smrti manžela či manželky.
- **sirotčí** – na tento důchod má nárok nezaopatřené dítě, pokud zemře rodič (osvojitel) dítěte, nebo osoba, která převzala dítě do péče nahrazující péči rodičů, a dítě na ni bylo v době její smrti převážně odkázáno výživou, kterou nemohli ze závažných důvodů zajistit rodiče. Zemřelý musí být navíc poživitelem starobního nebo invalidního důchodu, nebo musí ke dni smrti splňovat podmínku alespoň poloviny doby pojištění potřebné pro nárok na invalidní důchod nebo splnil podmínky pro nárok na starobní důchod anebo zemřel následkem pracovního úrazu.

Důchod se skládá jak u OSVČ, tak u zaměstnanců ze dvou složek. Tyto složky zahrnují základní výměru (stanovenou pevnou částkou stejnou pro všechny druhy důchodů bez ohledu na délku doby pojištění a výši výdělků) a procentní výměru, která se stanoví individuálně procentní sazbou z výpočtového základu podle získané doby pojištění. Výpočtový základ se určí redukcí osobního vyměřovacího základu, což je měsíční průměr úhrnu ročních vyměřovacích základů pojištěnce za rozhodné období. S účinností od 30. 9. 2011 již rozhodné období není omezeno na 30 kalendářních let, nadále však bude začínat kalendářním rokem bezprostředně následujícím po roce, v němž pojištěnec dosáhl 18 let věku, končit ale bude vždy až kalendářním rokem bezprostředně předcházejícím roku přiznání důchodu. V platnosti zůstává, že do rozhodného období se nezahrnují roky předcházející roku 1986, takže tato změna se projeví až u důchodů přiznávaných po roce 2016. [26]

3.5.3 Podpora v nezaměstnanosti

Nárok na podporu v nezaměstnanosti náleží uchazeči o zaměstnání, který dosáhl v posledních dvou letech před zařazením do evidence uchazečů o zaměstnání zaměstnáním nebo jinou výdělečnou činností doby důchodového pojištění v délce alespoň 12 měsíců, požádal krajskou pobočku Úřadu práce ČR, u které je veden v evidenci uchazečů

o zaměstnání, o poskytnutí podpory v nezaměstnanosti a ke dni, k němuž má být podpora v nezaměstnanosti přiznána, není poživatелеm starobního důchodu.

Podporu v nezaměstnanosti OSVČ a zaměstnance je stejně dlouhá. Rovněž maximální podpora v nezaměstnanosti je shodná a v roce 2014 činí 14 281 Kč měsíčně. Výše podpory v nezaměstnanosti se však u zaměstnance stanoví z průměrného měsíčního čistého výdělku, který byl u něj naposledy zjištěn a používán pro pracovní právní účely v posledním ukončeném zaměstnání v rozhodném období a výše podpory u OSVČ z přepočteného měsíčního vyměřovacího základu zjištěného z ročního vyměřovacího základu pro sociální zabezpečení. [25]

3.5.4 Dovolená a zaměstnanecké výhody

Na rozdíl od OSVČ plynou zaměstnancům z pracovního poměru určité výhody. K nejvýznamnějším nárokům zaměstnanců patří nárok na placenou dovolenou.

Dovolenou a dobu jejího čerpání vymezí zaměstnavatel. Tuto dobu je povinen určit podle písemného rozvrhu čerpání dovolené vydaného s předchozím souhlasem odborové organizace a rady zaměstnanců tak, aby dovolená mohla být vyčerpána vcelku a do konce kalendářního roku, ve kterém nárok na dovolenou vznikl. Při stanovení rozvrhu čerpání dovolené je třeba přihlížet k provozním důvodům zaměstnavatele a zároveň k oprávněným zájmům zaměstnance. Poskytuje-li se dovolená v několika časových úsecích, musí alespoň jedna část činit nejméně dva týdny vcelku, pokud se zaměstnanec se zaměstnavatelem nedohodne na jiné délce čerpání dovolené.

Existuje několik typů dovolené:

- **dovolená za kalendářní rok nebo její poměrná část** – pokud pracovní poměr netrval celý rok je nejobvyklejším typem dovolené. Nárok má každý zaměstnanec, který za nepřetržitého trvání pracovního poměru k témuž zaměstnavateli konal práci alespoň 60 dnů v kalendářním roce. Za odpracovaný čas se považuje den, v němž zaměstnanec odpracoval více než polovinu směny. Výměra dovolené činí nejméně čtyři týdny v kalendářním roce. Týdnem dovolené se přitom rozumí sedm po sobě následujících kalendářních dnů. Tato minimální výměra však neplatí pro zaměstnance, kteří jsou odměňováni platem, jejichž dovolená činí 5 týdnů v kalendářním roce a pro pedagogické pracovníky a akademické pracovníky vysokých škol, jejichž dovolená činí 8 týdnů v kalendářním roce.

- **dovolená za odpracované dny** – na tento typ má právo zaměstnanec, kterému nevzniklo právo na dovolenou za kalendářní rok ani na její část, protože nekonal práci v kalendářním roce u téhož zaměstnavatele alespoň 60 dnů, a který vykonával práci u zaměstnavatele alespoň po dobu 21 dnů. Dovolená za odpracované dny náleží zaměstnanci v délce jedné dvanáctiny celkové výměry dovolené za kalendářní rok za každých 21 odpracovaných dnů. Číslovka 21 se shoduje s průměrným počtem pracovních dnů v měsíci;
- **dodatková dovolená** – tento typ mohou čerpat pouze některé skupiny zaměstnanců. Jsou to zejména zaměstnanci pracující pod zemí při těžbě nerostů nebo při ražení tunelů nebo štol, a zaměstnanci konající práce zvláště obtížné. Výměra dodatkové dovolené je závislá na tom, zda zaměstnanec konal výše uvedené práce u téhož zaměstnavatele po celý kalendářní rok, nebo jen po jeho část. Dodatková dovolená náleží v délce jednoho týdne, v případě že tyto práce konal zaměstnanec po celý kalendářní rok a v délce jedné dvanáctiny z této výměry za každých 21 takto odpracovaných dnů, pokud zaměstnanec konal zmíněné práce jen část kalendářního roku.

Mezi další nároky zaměstnanců patří zaměstnanecké výhody (benefity) v podobě peněžitých a nepeněžitých plnění poskytované zaměstnancům nad rámec sjednané mzdy. Zaměstnavatelé rádi investují do benefitů, jež přinášejí nějaká daňová zvýhodnění.

K takovým benefitům patří zejména

- **bezplatné poskytnutí firemního vozidla i k soukromým účelům** – v tomto případě se jedná o příjem zaměstnance ve výši 1 % vstupní ceny daného vozidla za každý započtený měsíc nebo 1000 Kč v případě, že je tento příjem nižší. Z tohoto příjmu se však odvádí záloha na daň z příjmů a také sociální pojištění. Zaměstnanec tedy plyne nižší čistá mzda, zaměstnavateli však daňově uznatelné náklady;
- **vzdělávání a školení zaměstnanců** – pokud toto vzdělávání souvisí s předmětem činnosti zaměstnavatele, jsou u zaměstnance plně osvobozeny od daně z příjmů. U zaměstnavatele se jedná o daňově uznatelný výdaj;
- **stravenky** – u zaměstnance se jedná o nepeněžní příjem, který je plně osvobozen od daně z příjmů. Ze strany zaměstnavatele se jedná o daňový výdaj pouze ve výši 55 % hodnoty stravenky;
- **příspěvky na penzijní a životní pojištění** – přispívá-li zaměstnavatel takovým způsobem svým zaměstnancům, jedná se u zaměstnavatele o výdaj daňově uznatelný v plné výši.

U zaměstnance se jedná o příjem, který nemusí zdanit do výše maximálně 30 000 Kč za rok, a to celkem za penzijní i životní pojištění. [15]

3.6 „Švarcsystém“

Tento pojem nebyl, až do počátku roku 2014, v českém právu nijak definován. Jde o pojem vyvinutý v praxi, na jehož vznik reagovala právní úprava až regulací ex post. „Švarcsystém“ se nazývá podle podnikatele Miroslava Švarce. Ten na počátku 90. let přišel na způsob, jak ušetřit na sociálním a zdravotním pojištění. Všichni jeho zaměstnanci dostali výpověď, aby poté začali pro Švarce pracovat na živnostenské listy a na dodavatelskou smlouvu. Státu se však tato metoda nezamlouvala, proto od roku 1992 tento způsob zaměstnávání zakázal.

„Švarcsystém“ tedy představuje situaci, kdy zaměstnavatel uzavře s osobou, která je OSVČ, smlouvu v rámci obchodně – právního vztahu, ale ve skutečnosti jde o závislou činnost. Zjednodušeně řečeno, jedná se o ekonomickou činnost, kdy osoby, které vykonávají pro zaměstnavatele běžné činnosti, nejsou jeho zaměstnanci, ale vystupují jako podnikatelé na základě živnostenského oprávnění.

Typické znaky „švarcsystému“

- vztah nadřízenosti a podřízenosti;
- užití pracovních nástrojů „zaměstnavatele“;
- vystupování jménem „zaměstnavatele“;
- pravidelné a stejné odměny;
- práce pro jednoho „zaměstnavatele“ a zákaz práce pro jiného;
- pravidelná pracovní doba;
- odpovědnost „zaměstnavatele“ za škodu.

OSVČ musí vždy vystupovat samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku. [23]

„Švarcsystém“ je kontrolován Státním úřadem inspekce práce. Kontrolní činnost však není organizovaná tak, že by určitý typ kontrol byl zaměřen přímo na „švarcsystém“. Kontroly vychází z podnětů z řad občanů nebo firem, které tento institut obdrží s výslovným upozorněním na „švarcsystém“.

Pokud se „švarcsystém“ prokáže, může Státní úřad inspekce práce udělit pokutu jak zaměstnavateli, tak OSVČ. Pokuta zaměstnavatele se pohybuje v rozmezí 250 000 Kč – 10 000 000 Kč, OSVČ může dostat pokutu až 100 000 Kč. [25]

Nyní je tzv. švarcsystém definován dle § 555 Zákona č.89/2012 Sb., občanského zákoníku, jako zastřené právní jednání. Zde se uvádí, že jestliže má být určitým právním jednáním zastřeno jiné právní jednání, posoudí se podle jeho pravé povahy. Pokud tedy bude nějaká osoba vykonávat pro zaměstnavatele činnost vykazující znaky podnikání, měla by ji vykonávat na základě obchodní smlouvy (smlouva o dílo, apod.) a naopak, pokud vykazuje znaky závislé práce, jedná se o pracovní činnost, nikoliv o obchodní vztah. Při nedodržení těchto podmínek se situace posoudí jako zastřené právní jednání se všemi právními důsledky. [21]

4 PRAKTICKÁ APLIKACE

Na daňové zatížení nelze pohlížet pouze z hlediska odvodu daně, významné zatížení OSVČ a zaměstnanců spočívá také v odvodech na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění. Toto téma je v posledních letech čím dál více diskutabilnější. Vyplývá to z faktu, že zaměstnanci a OSVČ nemají a ani nemohou mít stejné podmínky. Objevují se různé názory, kdy naprostá většina z nich zastává buďto vyšší, nebo nižší zatížení OSVČ. Počátkem roku 2013 se dokonce objevil výrok, že OSVČ doslova „parazitují“ na zaměstnancích. Tento výrok byl opodstatněn argumentem, který se opíral o srovnání celkových odvodů do státního rozpočtu. Je pravdou, že zaměstnanci odvedou ze závislé činnosti do státního rozpočtu mnohonásobně více než OSVČ, avšak počet zaměstnanců několikanásobně převyšuje počet OSVČ.

V roce 2013 vykonávalo závislou činnost okolo 4 950 000 zaměstnanců, počet podnikatelů evidovaných v Živnostenském registru se pohyboval okolo 2 323 000, avšak samostatnou činnost dle ČSSZ skutečně vykonávalo pouze 977 228 podnikatelů. Inkaso daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti činilo v loňském roce 126 134 mld. Kč, inkaso daně z příjmů fyzických osob vybrané na základě daňových přiznání činilo 2 680 mld. Kč. [19]

Zastánci nižšího zatížení živnostníků zase argumentují tím, že OSVČ nemá stejná práva jako zaměstnanec, např. nemá nárok na zaručenou omezenou pracovní dobu, odstupné, minimální mzdu či placenou dovolenou. Kromě toho živnostníci nesou velké riziko v počátcích podnikání, vytvářejí pracovní místa, kreativně musí hledat příležitosti na trhu a pružně reagovat na změny poptávky či výše nákladů. Na rozdíl od zaměstnanců jsou také více zatíženi administrativními povinnostmi.

Není však přesné porovnávat zatížení OSVČ a zaměstnance pouze z hlediska jejich zdanění a odvodů na sociální pojištění. Je třeba také porovnat protihodnotu, čili kolik za odvody zaměstnanci i OSVČ obdrží od státu nazpátek, např. v podobě nemocenských dávek, důchodu, podpory v nezaměstnanosti, pracovních výhod. Život OSVČ a zaměstnance je z pracovního hlediska rozdílný. Záleží však na svobodném rozhodnutí každého občana, zda si zvolí být zaměstnancem či OSVČ.

Tato kapitola je zaměřena na srovnání daňového zatížení OSVČ a zaměstnanců v České republice. Zabývá se tedy výpočtem a následným porovnáním daňové povinnosti a odvodů na sociální pojištění jednotlivých osob v návaznosti na protihodnotu, kterou mohou

získat od státu dle současné legislativy. Dále jsou zde vymezeny plánované změny v oblasti daně z příjmů fyzických osob. Nakonec se diplomová práce zabývá návrhy na případné zlepšení současné situace.

4.1 Daňové zatížení OSVČ a zaměstnanců dle stávající úpravy

Současná úprava daňového zatížení těchto osob je teoreticky definována v předchozích kapitolách. Nyní je třeba daňové zatížení OSVČ a zaměstnanců vymezit z praktického hlediska.

Následující výpočty a jejich výsledky poukazují na rozdíl mezi zatížením OSVČ a zaměstnanců dle stávající úpravy. Pro účely srovnání byl vybrán zaměstnanec dosahující průměrného a nadprůměrného hrubého ročního výdělku a OSVČ - řemeslník dosahující obdobných ročních příjmů, uplatňující výdajový paušál ve výši 80 %. Tento řemeslník byl vybrán z důvodu, že v České republice se vyskytuje mnoho drobných podnikatelů, jejichž skutečné náklady jsou minimální, avšak mají tu možnost, využít maximální výdajový paušál.

Výdaje stanovené paušální částkou, jejichž prioritou je především snížit administrativní zátěž OSVČ, jsou v České republice využívány mnoha drobnými podnikateli, ať už v jakékoliv výši. Pravdou však je, že paušální výdaje využívají OSVČ nejen ke snížení administrativní zátěže, ale obzvlášť také k obrovskému snížení základu daně.

V roce 2009 byly v České republice paušální výdaje velmi štědře nastaveny, od loňského roku pak přišla určitá omezení v oblasti slev na dani, daňového zvýhodnění dle § 35ca ZDP a vymezení limitních částek u některých paušálů. Dodnes se hovoří o dalších omezeních. I z těchto důvodů byla pro účely diplomové práce vybrána výše uvedená OSVČ.

Je na místě také porovnat jak průměrný, tak nadprůměrný příjem těchto osob, aby byl rozdíl co nejzřetelnější.

4.1.1 Daňové zatížení zaměstnance s průměrným hrubým příjmem

Odvod daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti

Příjmy zaměstnance jsou zdaňovány měsíční zálohou na daň, kterou je povinen odvádět zaměstnavatel. Pokud je to možné, provede zaměstnavatel po uplynutí zdaňovacího období roční zúčtování daně se zálohami.

Diplomová práce se nejprve zabývá výpočtem záloh a ročního zúčtování daně z příjmů zaměstnance, který uplatňuje pouze základní slevu na poplatníka (24 840 Kč). Pro diplomovou práci byl vybrán zaměstnanec, který po celý rok 2014 pobíral průměrnou měsíční hrubou mzdou ve výši 25 942 Kč, tj. 311 304 Kč/rok.

V tabulce č. 4.1 je uveden výpočet měsíční zálohy na daň tohoto zaměstnance. Následující tabulka č. 4.2 se zabývá výpočtem roční daňové povinnosti a jejím zúčtováním se zálohami odvedenými v roce 2014.

Tabulka č. 4.1 - Výpočet zálohy na daň zaměstnance

položka	částka
hrubá mzda	25 942,-
pojistné hrazené zaměstnavatelem	8 821,-
základ daně – superhrubá mzda	34 763,-
základ daně zaokrouhlený	34 800,-
daň (15 %)	5 220,-
sleva na poplatníka	2 070,-
daň po slevách = záloha na daň	3 150,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 4.2 – Výpočet roční daňové povinnosti zaměstnance

položka	částka
hrubá mzda/rok	311 304,-
pojistné hrazené zaměstnavatelem/rok	105 844,-
základ daně – superhrubá mzda	417 148,-
základ daně zaokrouhlený	417 100,-
daň (15 %)	62 565,-
sleva na poplatníka	24 840,-
daň po slevách = roční daňová povinnost	37 725,-
zálohy na daň/rok	37 800,-
zúčtování zálohy s daní - přeplatek	75,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Na dani z příjmů zaplatí zaměstnanec uplatňující pouze základní slevu na poplatníka za rok 2014 částku 37 725 Kč.

Nyní je třeba se zaměřit na zaměstnance, který dosahuje stejného výdělku, avšak má dvě děti a manželku, jejíž roční příjem nepřesahuje částku 68 000 Kč. Tím pádem je oprávněn využít daňové zvýhodnění a daňovou slevu na manželku. Je nutno se touto slevou a daňovým zvýhodněním zabývat z důvodu srovnání s OSVČ uplatňující paušální výdaje, protože tato OSVČ si od roku 2013 tyto výhody za podmínek stanovených v § 35ca ZDP dovolit nemůže.

Následující tabulky č. 4.3 a 4.4 se zabývají výpočtem zálohy na daň a zúčtování této zálohy s daní za rok 2014 poplatníka, který uplatnil daňová zvýhodnění na 2 děti a daňovou slevu na manželku. Daňové zvýhodnění na jedno dítě činí ročně 13 404 Kč (může se uplatnit měsíčně v částce 1 117 Kč/dítě), sleva na manželku se rovná slevě na poplatníka a uplatňuje se pouze v ročním zúčtování. Výpočet základu daně je stále stejný, proto již v těchto tabulkách není uveden.

Tabulka č. 4.3 – Výpočet zálohy na daň zaměstnance s nárokem na daňové zvýhodnění

položka	částka
základ daně	34 800,-
daň (15 %)	5 220,-
sleva na poplatníka	2 070,-
daň po slevách	3 150,-
daňové zvýhodnění na 2 děti	2 234,-
záloha na daň	916,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výpočtu je patrné snížení zálohy na daň oproti předchozímu případu, kdy poplatník uplatňoval pouze základní slevu, o částku daňového zvýhodnění 2 234 Kč.

Tabulka č. 4.4 – Výpočet roční daňové povinnosti zaměstnance s nárokem na daňové zvýhodnění a slevu na manželku

položka	částka
základ daně	417 100,-
daň (15 %)	62 565,-
sleva na poplatníka a manželku	49 680,-
daň po slevách	12 885,-
daňové zvýhodnění na 2 děti	26 808,-
roční daňová povinnost	- 13 923,-
zálohy na daň/rok	10 992,-
zúčtování zálohy s daní	- 2 931,-
daňový bonus	2 931,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výpočtu roční daňové povinnosti vyplývá, že tento zaměstnanec nezaplatí na dani z příjmů za rok 2014 nic, pouze obdrží částku 2 931 Kč ve formě daňového bonusu.

Odvod pojistného zaměstnance

V tabulce č. 4.5 je uvedeno, kolik zaplatí zaměstnanec na sociálním pojištění z roční hrubé mzdy 311 304 Kč a kolik za tohoto zaměstnance odvede v roce 2014 na pojistném zaměstnavatel.

Tabulka č. 4.5 – Sociální pojištění zaměstnance

Položka	Sociální zabezpečení		Zdravotní pojištění	
	25 % - zaměstnavatel	6,5 % - zaměstnanec	9 % - zaměstnavatel	4,5 % - zaměstnanec
Vyměřovací základ – hrubá mzda	311 304,-			
Pojistné	77 826,-	20 235,-	28 018,-	14 009,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Za rok 2014 zaměstnavatel celkem na pojistném za zaměstnance, jehož hrubá mzda činí 311 304 Kč/rok odvede celkem částku 105 844 Kč (částka, o kterou se také zvyšuje hrubá mzda při výpočtu základu daně), zaměstnanec zaplatí ze své mzdy na pojistném celkem 34 244 Kč.

Celkové daňové zatížení zaměstnance uplatňujícího pouze slevu na poplatníka činí jak z hlediska daně z příjmů, tak z hlediska pojistného 71 969 Kč.

Zaměstnanec, který je oprávněn využít daňové zvýhodnění na děti a manželku je zatížen pouze odvodem pojistného ze své mzdy v částce 34 244 Kč. Kdyby se tato částka zúčtovala s daňovým bonusem, činí zatížení tohoto zaměstnance za rok 2014 pouze 31 313 Kč.

Pojistné odváděné za zaměstnance zaměstnavatelem se do výše uvedených částek nepromítne, jelikož toto pojistné nesnižuje čistý příjem zaměstnance.

4.1.2 Daňové zatížení OSVČ s průměrným příjmem

Pro účely stanovení zatížení OSVČ jak s průměrným, tak nadprůměrným příjmem, byl vybrán řemeslník, který v roce 2014 vykonával svou činnost na základě obchodního vztahu (uzavření smlouvy o dílo) pro více firem. Tyto firmy hradily veškerý materiál, řemeslníkovi tak plynuly minimální výdaje. Řemeslník svou činnost vykonával vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, s pomocí vlastních pracovních nástrojů. Nejedná se tedy o „švaresystém“.

Odvod daně z příjmů fyzických osob ze samostatné činnosti

Aby mohlo dojít ke srovnání odvodu daně z příjmů zaměstnance a OSVČ uplatňující paušální výdaje, musí být příjmy, kterých tato OSVČ dosáhla za rok 2014 rovny roční hrubé mzdě zaměstnance. Příjmy OSVČ budou tedy za rok 2014 činit 311 304 Kč. Současně se bere v úvahu skutečnost, že daňová povinnost této OSVČ nepřesáhla v předchozích letech částku nutnou k odvodu záloh na daň, proto bude v následujících výpočtech zohledněna pouze roční daňová povinnost.

V tabulce č. 4.6 je uveden výpočet roční daňové povinnosti v případě, že OSVČ uplatňuje výdajový paušál ve výši 80 %.

Tabulka č. 4.6 – Výpočet roční daňové povinnosti OSVČ

položka	částka
zdanitelný příjem	311 304,-
paušální výdaj (80 %)	249 044,-
základ daně	62 260,-
základ daně zaokrouhlený	62 200,-
daň (15 %)	9 330,-
sleva na poplatníka	24 840,-
daň po slevách = celková daňová povinnost	0,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Z výpočtu vyplývá, že pokud OSVČ – řemeslník, jehož skutečné výdaje jsou v minimální výši, použije výdaj stanovený paušálem 80 %, čímž si sníží základ daně, dosáhne nulové daňové povinnosti.

Odvod pojistného OSVČ

Sociální pojištění odvádí OSVČ ze základu daně sníženého o 50 %. V níže uvedených výpočtech není u pojistného na sociální zabezpečení zohledněna platba dobrovolného nemocenského pojištění, protože dobrovolné nemocenské pojištění si platí jen zlomek OSVČ, dlouhou nemocnost si totiž většina OSVČ nemůže dovolit. Velká část OSVČ také není účastna důchodového spoření ve druhém pilíři. Ve výpočtu sociálního zabezpečení OSVČ je tedy zohledněna pouze sazba 29,2 % z vyměřovacího základu.

Výpočet pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění OSVČ uplatňující v roce 2014 výdajový paušál je zohledněn v tabulce č. 4.7. Vychází se ze skutečnosti, že tato OSVČ vykonávala samostatnou činnost po celých 12 měsících. Pojistné je počítáno z vyměřovacího základu stanoveného ze základu daně, který byl vypočten v tabulce č. 4.6. Zálohy na pojistné platila OSVČ v minimálních částkách stanovených pro rok 2014, tj. 1 894 Kč na sociální zabezpečení a 1 752 Kč na veřejné zdravotní pojištění.

Tabulka č. 4.7 – Sociální pojištění OSVČ

položka	částka
základ daně	62 260,-
vyměřovací základ sociálního zabezpečení	77 832,-
pojistné na sociální zabezpečení (29,2 %)	22 727,-
nové zálohy na sociální zabezpečení	minimální zálohy pro rok 2015
vyměřovací základ veřejného zdravotního pojištění	155 652,-
pojistné na veřejné zdravotní pojištění (13,5 %)	21 014,-
nové zálohy na veřejné zdravotní pojištění	minimální zálohy pro rok 2015

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky č. 4.7 vyplývá, že skutečný vyměřovací základ na sociální zabezpečení OSVČ uplatňující 80 % výdajový paušál je nižší než minimální vyměřovací základ stanovený pro rok 2014, proto se výše pojistného vypočítá z minimálního vyměřovacího základu (77 832 Kč). Z tohoto důvodu bude také nová výše záloh na pojistné sociálního zabezpečení pro rok 2015 v minimální částce.

Při výpočtu pojistného na veřejné zdravotní pojištění vychází OSVČ rovněž z minimálního vyměřovacího základu stanoveného pro rok 2014 (155 652 Kč), což je dáno opět tím, že skutečný vyměřovací základ, je nižší než minimální vyměřovací základ. Proto také nové zálohy na pojistné veřejného zdravotního pojištění budou v roce 2015 stanoveny v minimálních částkách.

Celkové pojistné této OSVČ, činí 43 741 Kč. V případě, že OSVČ v roce 2014 řádně platila zálohy na pojistné, činí roční přeplatek na sociálním zabezpečení částku ve výši 1 Kč a na veřejném zdravotním pojištění částku 10 Kč.

4.1.3 Daňové zatížení zaměstnance s nadprůměrným hrubým příjmem

Odvod daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti

Nyní je třeba zabývat se zaměstnancem, jehož roční hrubý příjem se pohybuje v nadstandardní linii. Pro diplomovou práci byl vybrán zaměstnanec, jehož měsíční hrubá mzda v roce 2014 činí 105 000 Kč, tj. 1 260 000 Kč/rok.

Takto stanovený příjem již překračuje hranici 48násobku průměrné mzdy, tj. 1 245 216 Kč pro rok 2014, tudíž je poplatník z tohoto příjmu povinen odvádět solidární daň ve výši 7 %. Solidární daň je povinen odvádět také formou záloh, pokud jeho měsíční hrubá mzda převyšuje 4násobek průměrné hrubé mzdy, tj. 103 768 Kč pro rok 2014.

Tabulky č. 4.8 – 4.11 zobrazují výpočet zálohy na daň a ročního zúčtování tohoto zaměstnance s ohledem na solidární daň, kdy zaměstnanec uplatňuje pouze základní slevu na poplatníka.

Tabulka č. 4.8 – Výpočet zálohy na daň zaměstnance

položka	částka
hrubá mzda	105 000,-
pojistné hrazené zaměstnavatelem	35 700,-
základ daně – superhrubá mzda	140 700,-
základ daně zaokrouhlený	140 700,-
daň (15 %)	21 105,-
sleva na poplatníka	2070,-
daň po slevách = záloha na daň	19 035,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 4.9 – Výpočet zálohy na solidární daň

položka	částka
hrubá mzda	105 000,-
4násobek průměrné hrubé mzdy	103 768,-
základ solidární daně	1 232,-
daň (7 %) = záloha na solidární daň	87,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Celková měsíční záloha na daň tedy činí 19 122 Kč.

Tabulka č. 4.10 – Výpočet roční daňové povinnosti zaměstnance

položka	částka
hrubá mzda	1 260 000,-
pojistné hrazené zaměstnavatelem	428 400,-
základ daně = superhrubá mzda	1 688 400,-
základ daně zaokrouhlený	1 688 400,-
daň (15 %)	253 260,-
sleva na poplatníka	24 840,-
daň po slevách = roční daňová povinnost	228 420,-
zálohy na daň/rok	228 420,-
zúčtování zálohy s daní	0,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 4.11 – Výpočet roční solidární daně

položka	částka
hrubá mzda	1 260 000,-
48násobek průměrné hrubé mzdy	1 245 216,-
základ solidární daně	14 784,-
solidární daň (7 %)	1035,-
zálohy celkem	1044,-
zúčtování zálohy s daní	9,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Roční daňová povinnost zaměstnance s ročním hrubým příjmem 1 260 000 Kč, činí za rok 2014 i se solidární daní 229 455 Kč. Na zálohách v roce 2014 zaměstnanec přeplatil částku ve výši 9 Kč.

Tabulky č. 4.12 a 4.13 se týkají výpočtu záloh na daň a roční daňové povinnosti, v případě, kdy zaměstnanec dosahující stejného příjmu, navíc uplatňuje daňové zvýhodnění na své dvě děti a slevu na manželku, jejíž příjem nepřevyšuje 68 000 Kč. Výpočet základu daně je stále shodný, tudíž už není v tabulkách brán v potaz.

Solidární daň je v tomto případě také identická, jelikož je počítána z hrubé mzdy zaměstnance a sleva na manželku ani daňové zvýhodnění na dítě se do ní nepromítne.

Tabulka č. 4.12 – Výpočet zálohy na daň zaměstnance s nárokem na daňové zvýhodnění

položka	částka
základ daně	140 700,-
daň (15 %)	21 105,-
sleva na poplatníka	2 070,-
daň po slevách	19 035,-
daňové zvýhodnění na 2 děti	2 234,-
záloha na daň	16 801,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka č. 4.13 – Výpočet roční daňové povinnosti zaměstnance s nárokem na daňové zvýhodnění a slevu na manželku

položka	částka
základ daně	1 688 400,-
daň (15 %)	253 260,-
sleva na poplatníka a manželku	49 680,-
daň po slevách	203 580,-
daňové zvýhodnění na 2 děti	26 808,-
roční daňová povinnost	176 772,-
zálohy na daň/rok	201 612,-
zúčtování zálohy s daní	24 840,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Roční daňová povinnost tohoto zaměstnance činí 177 807 Kč i se zahrnutou solidární daní, jež byla vypočtena v tabulce č. 4.11.

Tomuto zaměstnanci již neplyne daňový bonus, jak tomu bylo u zaměstnance, který dosahoval průměrného hrubého výdělku, avšak si o daná zvýhodnění v částce 51 648 Kč může snížit daňovou povinnost.

V rámci zúčtování zálohy s daní bude zaměstnanci vrácena částka rovnající se slevě na manželku, tj. 24 840 Kč.

Odvod pojistného zaměstnance

Odvod sociálního pojištění zaměstnance s ročním hrubým příjmem ve výši 1 260 000 Kč je znázorněn v tabulce č. 4.14.

Tabulka č. 4.14 – Sociální pojištění zaměstnance

položka	sociální zabezpečení		veřejné zdravotní pojištění	
	25 % - zaměstnavatel	6,5 % - zaměstnanec	9 % - zaměstnavatel	4,5 % - zaměstnanec
vyměřovací základ – hrubá mzda	1 260 000,-			
pojistné	315 000,-	81 900,-	113 400,-	56 700,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky vyplývá, že čistý příjem zaměstnance za rok 2014 je přímo zatížen částkou ve výši 138 600 Kč, kterou na pojistném odvede ze své hrubé mzdy. Zaměstnavatel z této hrubé mzdy odvede za zaměstnance celkem 428 400 Kč.

4.1.4 Daňové zatížení OSVČ s nadprůměrným příjmem

Nyní je třeba se zaměřit, pro účely srovnání daňového zatížení, na OSVČ – řemeslníka dosahujícího v roce 2014 příjmu ve výši 1 260 000 Kč. Tento řemeslník uplatní výdajový paušál ve výši 80 %, rovněž jako v předchozím případě, kdy dosahoval průměrného příjmu.

Odvod daně z příjmů fyzických osob ze samostatné činnosti

V tabulce č. 4.15 je znázorněno, kolik odvede OSVČ – řemeslník s ročním příjmem 1 260 000 Kč na dani z příjmů fyzických osob v případě, že jeho skutečné výdaje jsou v minimální výši a využije paušální výdaj ve výši 80 %.

V úvahu je brán také fakt, že daňová povinnost OSVČ v předchozím zdaňovacím období nedosáhla hranice pro povinnost odvodu záloh na daň.

Tabulka č. 4.15 – Výpočet roční daňové povinnosti OSVČ

položka	částka
zdanitelný příjem	1 260 000,-
paušální výdaj (80 %)	1 008 000,-
základ daně	252 000,-
základ daně zaokrouhlený	252 000,-
daň (15 %)	37 800,-
sleva na poplatníka	24 840,-
daň po slevách = celková daňová povinnost	12 960,-

Zdroj: Vlastní zpracování

V tomto případě OSVČ neodvádí solidární daň. OSVČ totiž odvádí solidární daň z daňového základu, který zde nepřevyšuje částku 1 245 216 Kč. Řemeslník je tedy na dani z příjmů fyzických osob zatížen částkou 12 960 Kč.

Odvod pojistného OSVČ

V tabulce č. 4.16 je zobrazen výpočet sociálního pojištění OSVČ – řemeslníka dosahujícího v roce 2014 nadprůměrného příjmu ve výši 1 260 000 Kč.

Stanovení základu daně z tohoto příjmu je vymezen v tabulce č. 4.15, proto již není v této tabulce zohledněn.

Při výpočtu sociálního zabezpečení je použita sazba 29,2 % z důvodu uvedených v podkapitole 4.1.2.2. Na zřetel se bere skutečnost, že OSVČ vykonávala samostatnou činnost v roce 2014 celých 12 měsíců a platila zálohy na pojistné v minimální výši.

Tabulka č. 4.16 – Sociální pojištění OSVČ

položka	Částka
základ daně	252 000,-
vyměřovací základ sociálního zabezpečení	126 000,-
pojistné na sociální zabezpečení (29,2 %)	36 792,-
nové zálohy na sociální zabezpečení	3 066,-
vyměřovací základ veřejného zdravotního pojištění	155 652,-
pojistné na veřejné zdravotní pojištění (13,5 %)	21 014,-
nové zálohy na veřejné zdravotní pojištění	minimální zálohy pro rok 2015

Zdroj: Vlastní zpracování

Výpočet charakterizuje, jak je OSVČ s nadprůměrným příjmem zatížena z hlediska pojistného.

Vyměřovací základ sociálního zabezpečení je vyšší, než stanovený minimální vyměřovací základ pro rok 2014 (77 832 Kč), tudíž se pojistné počítá z částky 126 000 Kč. Na zálohách sociálního zabezpečení odvedl řemeslník v roce 2014 příslušné OSSZ částku ve výši 22 728 Kč. Roční pojistné na sociální zabezpečení řemeslníka za rok 2014 však činí 36 792 Kč. Řemeslník má tedy na tomto pojistném nedoplatek ve výši 14 064 Kč, jež musí

do 8 dnů od podání Přehledu uhradit. Z důvodu vyššího vyměřovacího základu, plynou OSVČ nové zálohy na sociální zabezpečení pro rok 2015 ve výši 3 066 Kč.

Skutečný vyměřovací základ veřejného zdravotního pojištění nepřesáhl minimální výši vyměřovacího základu stanovenou pro rok 2014 (155 652 Kč), proto se pojistné počítá z této minimální částky. Roční pojistné na veřejné zdravotní pojištění řemeslníka tedy činí 21 014 Kč, na zálohách v roce 2014 zaplatil částku 21 024 Kč. Z tohoto důvodu mu plyne přeplatek na pojistném veřejného zdravotního pojištění ve výši 10 Kč. Jelikož vyměřovací základ

na toto pojistné nepřesáhl hranici minimálního vyměřovacího základu, budou zálohy na veřejné zdravotní pojištění tohoto řemeslníka v minimální výši stanovenou pro rok 2015.

4.1.5 Srovnání daňového zatížení OSVČ a zaměstnance dle stávající úpravy

Nyní je potřeba shrnout výše uvedené výpočty a porovnat celkové zatížení OSVČ a zaměstnance dle stávající úpravy.

Pro zpřehlednění celkového zatížení OSVČ a zaměstnance slouží tabulky č. 4.17 a 4.18, jež jsou opatřeny komentářem.

Tabulka č. 4.17 – Shrnutí výpočtů celkové daňové povinnosti OSVČ a zaměstnance

položka	průměrný příjem			nadprůměrný příjem		
	zaměstnanec		OSVČ	zaměstnanec		OSVČ
	poplatník	manželka + děti		poplatník	manželka + děti	
základ daně	417 100,-		62 200,-	1 688 400,-		252 000
celková daňová povinnost	37 725,-	-	0,-	229 455,-	177 807,-	12 960,-
daňový bonus	-	2 931,-	-	-	-	-

Zdroj: Vlastní zpracování

Z tabulky č. 4.11 je patrné, že oproti OSVČ, uplatňující výdajový paušál ve výši 80 % je daní z příjmu fyzických osob rozhodně více zatížen zaměstnanec. Hlavním důvodem tohoto zatížení jsou rozdílné daňové základy. Zatímco daňová povinnost zaměstnance se stanoví ze

zvýšené hrubé mzdy o pojistné hrazené zaměstnavatelem (34 %), daňová povinnost OSVČ je stanovena na základě příjmů snížených o výdaje (v tomto případě o 80 %).

Při porovnání OSVČ a zaměstnance dosahujícího průměrného příjmu, je třeba zohlednit daňové zvýhodnění a slevu na manželku, jež si může uplatnit pouze zaměstnanec, a získat tak daňový bonus ve výši 2 931 Kč. Pokud však zaměstnanec uplatní pouze základní slevu na poplatníka, zaplatí na dani o 37 725 Kč více než OSVČ.

V případě nadprůměrného příjmu zaplatí zaměstnanec na dani z příjmů jednoznačně více než OSVČ, i za těch okolností, kdy mu plyne nárok na daňové zvýhodnění a slevu na manželku. V tomto ohledu zaplatí zaměstnanec na dani o 164 847 Kč více než OSVČ. Podnikatel také na rozdíl od zaměstnance není v tomto případě zatížen solidární daní.

OSVČ – řemeslník, jehož skutečné výdaje jsou minimální a využije tedy výdajový paušál ve výši 80 %, odvede do státního rozpočtu na dani z příjmu mnohonásobně méně, než zaměstnanec. Jisté úskalí výdajových paušálů, které většinou OSVČ úplně nedomýšlejí, spočívá právě v tom, co se jeví jako jejich velká přednost. Dokáží snížit základ daně o víc než polovinu a nulová bývá mnohdy ve výsledku také daňová povinnost. Jenže co se OSVČ vyplatí teď, nemusí se vyplatit jindy. Příkladem může být případ, kdy si OSVČ zažádá o hypotéku. Banka posuzuje bonitu takového klienta podle základu daně. Proto pokud OSVČ využije vysoký výdajový paušál, může být bankou považován za méně bonitního, než kdyby uplatnil skutečné výdaje, které jsou však nižší než ono procento z příjmů. V tomto případě je zvýhodněn zaměstnanec.

Srovnání daňového zatížení OSVČ a zaměstnanců dle stávající úpravy by nebylo úplné, pokud by se nebral ohled na to, kolik tito poplatníci odvedou na částkách pojistného na sociální zabezpečení a na veřejného zdravotní pojištění. Tyto částky jsou zachyceny v tabulce č. 4.12.

Tabulka č. 4.12 – Shrnutí výpočtů pojistného na sociální pojištění OSVČ a zaměstnance

položka	průměrný příjem			nadprůměrný příjem		
	zaměstnanec	zaměstnavatel	OSVČ	zaměstnanec	zaměstnavatel	OSVČ
vyměřovací základ SZ	311 304,-		77 832	1 260 000,-		126 000,-
pojistné SZ	20 235,-	77 826,-	22 727,-	81 900,-	315 000,-	36 792
vyměřovací základ ZP	311 304,-		155 652,-	1 260 000,-		155 652
pojistné ZP	14 009,-	28 018,-	21 014,-	56 700,-	113 400,-	21 014,-

Zdroj: Vlastní zpracování

Rozdíl v odvodu pojistného mezi OSVČ a zaměstnancem je zřetelný. Odlišnost spočívá především v rozdílných vyměřovacích základech. Zatímco vyměřovací základ pro odvod pojistného zaměstnance tvoří jeho hrubý příjem, OSVČ si pro účely odvodu pojistného může svůj roční příjem snížený o paušální výdaj snížit ještě na 50 % daňového základu.

V případě srovnání pojistného jak z průměrného, tak nadprůměrného příjmu OSVČ a zaměstnance je třeba konstatovat, že disponibilní příjem zaměstnance je zatížen pojistným, ve výši, kterou ze svého příjmu hradí zaměstnanec, nikoliv pojistným, které za něj hradí zaměstnavatel. Zaměstnanec s průměrným příjmem je tedy zatížen částkou pojistného na sociální zabezpečení i veřejné zdravotní pojištění ve výši 34 244 Kč, OSVČ je v tomto případě zatížena částkou o 9 497 Kč vyšší, tedy 43 741 Kč. Vezme-li se však k těmto částkám v potaz zatížení těchto osob na dani z příjmů, celkové zatížení OSVČ a zaměstnance s průměrným příjmem se s drobným rozdílem vyrovná.

Obrovský rozdíl v pojistném nastává tehdy, kdy OSVČ a zaměstnanec dosahují nadprůměrných příjmů. V tomto případě se disponibilního příjmu zaměstnance dotkne částka pojistného ve výši 138 600 Kč, zatímco OSVČ odvede ze svého nadprůměrného příjmu pojistné ve výši pouze 57 806 Kč. Zde se již projevuje odlišnost ve vyměřovacích základech pro stanovení pojistného OSVČ a zaměstnance. Vyměřovací základ na veřejné zdravotní pojištění u OSVČ s nadprůměrným příjmem zůstává dokonce totožný s vyměřovacím základem, jež byl stanoven u průměrného příjmu této OSVČ, tedy na minimální úrovni.

Z hlediska státních příjmů zaměstnanec odvede na pojistném ze svého výdělku ještě mnohonásobně více než OSVČ, protože velkou část pojistného za něj hradí zaměstnavatel (34 %).

Z tohoto srovnání tedy vyplývá, že dle stávající úpravy je celkově mnohem více zatížen zaměstnanec, než OSVČ. Proto také zaměstnancům plynou mnohem větší výhody, a to jak z hlediska dávek ze sociálního zabezpečení, tak ze zaměstnaneckého poměru samotného.

OSVČ je tedy znevýhodněna v tom, že většina dávek ze sociálního zabezpečení je počítána z vyměřovacího základu, a ten, jak již bylo zmíněno, je mnohem vyšší u zaměstnanců než u OSVČ. OSVČ tedy mají např. dvojnásobně nižší státní důchod či podporu v nezaměstnanosti, nemají nárok na ošetřovné, v případě účasti na nemocenském pojištění jsou na rozdíl od zaměstnance prvních 14 dní bez peněz, apod.

Další nevýhodou OSVČ je skutečnost, že nesou oproti zaměstnancům značně velká rizika. Za veškerou svou činnost jsou odpovědní. Špatně zaplacené pojistné je jejich vinou a je jim vyměřeno penále či udělena pokuta, která je následně vymáhána. Zaměstnanci nejsou za povinné odvody odpovědní a případné nedostatky jsou záležitostí jejich zaměstnavatele. Zaměstnanci také mají jistotu měsíčního příjmu, OSVČ se v praxi běžně setkávají s neplacením faktur od odběratelů. Drobní živnostníci ručí celým svým majetkem, zaměstnanec může být při zavinění škody postižen maximálně do 4,5 násobku průměrné mzdy. Při skončení pracovního poměru má zaměstnanec nárok na výpovědní lhůtu a odstupné, OSVČ končí ze dne na den. Zaměstnanci mají ze zákona nárok na minimálně 4 týdny placené dovolené. OSVČ sice mohou čerpat neplacenou dovolenou dle svého uvážení, ve skutečnosti však čerpají během roku pouze týden či dva týdny dovolené, nemohou si totiž tak dlouhé výpadky dovolit. Při práci ve svátek, přesčas nebo v noci náleží zaměstnanci příplatek, OSVČ nikoliv. Zaměstnancům navíc plynou z pracovního poměru i určité zaměstnanecké benefity uvedené v podkapitole 3.5.4.

4.2 Plánované změny v oblasti daňového zatížení OSVČ a zaměstnanců

Nejzásadnější novinkou, která měla vstoupit v platnost k 1.1. 2015 je koncepce jednoho inkasního místa. Plánované zavedení jednoho inkasního místa však bylo opět odloženo, uvažuje se dokonce o jeho zrušení. Nicméně se zvažuje zachování některých principů tohoto konceptu.

Ještě před vymezením veškerých plánovaných změn v oblasti daně z příjmů fyzických osob v následujících dvou letech, které koncem března tohoto roku zveřejnilo současné Ministerstvo financí, je třeba objasnit problematiku jednoho inkasního místa.

Zavedení jednoho inkasního místa, by mělo umožnit platby daní a pojistného na sociální pojištění v jedné instituci. Jednalo by se o vytvoření nové, jednotné soustavy orgánů státní správy, která sloučí výběr daní, cel a pojistného na jeden účet. Dodnes správu hlavních příjmů veřejného rozpočtu provádí několik institucí a orgánů. Konkrétně se jedná o Orgány daňové správy, Orgány Celní správy ČR, Orgány sociálního zabezpečení, Zdravotní pojišťovny a Obce. Cílem reformy by bylo sloučení veškerých funkcí správy daní a pojistného z uvedených institucí a orgánů do jednotného inkasního místa. Zavedení jednoho inkasního místa by tak mělo zlepšit účelnost a účinnosti vymáhání, zjednodušit správu příjmů, vytvořit kvalifikované pracovní síly, omezit kontakt mezi plátcem a orgány správy příjmů a plně využívat informačních technologií.

Mezi nejzásadnější změny v oblasti daně z příjmu fyzických osob plynoucí ze zavedení jednoho inkasního místa patří:

- zvýšení sazby daně z 15 % na 19 %;
- zrušení superhrubé mzdy zaměstnance jako základu daně (nahrazení hrubou mzdou);
- sjednocení sazeb pojistného na sociální pojištění u OSVČ a zaměstnance na 6,5 %;
- zvýšení vyměřovacího základu na sociální pojištění OSVČ z 50 % na 100 % ze základu daně;
- změna odvodů zaměstnavatele na zaměstnance ve výši 34 % na tzv. odvod z úhrnu mezd ve výši 32,4 % (21,5 % na důchodové pojištění, 2,3 % na nemocenské pojištění, 0,4 % na úrazové pojištění, 7 % na zdravotní pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti);
- zrušení základní slevy na dani pro osoby s měsíčními příjmy převyšujícími čtyřnásobek průměrné mzdy. [27]

Současné ministerstvo financí plánuje legislativní úpravy týkající se daně z příjmů fyzických osob, které by měly vstoupit v platnost k 1.1. 2015.

Jedná se zejména o tyto úpravy:

- zavedení vyšší slevy na druhé dítě – sleva u druhého a dalšího dítěte by byla o 1 200 Kč ročně vyšší;

- omezení výdajových paušálů – způsob omezení ještě není jistý, avšak se hovoří, že 60 % paušální výdaj bude moci použít jen ta OSVČ, jejíž roční obrat nepřesáhne dva miliony korun;
- opětovné zavedení slevy na poplatníka u pracujících důchodců ve výši 24 840 Kč;
- vypuštění povinnosti podávat daňové přiznání kvůli solidárnímu zvýšení daně u vysokopříjmových skupin;
- zrušení zákona týkající se jednoho inkasního místa.

Od roku 2016 by pak mělo proběhnout zrušení konceptu superhrubé mzdy, nahrazení sedmiprocentního solidárního zvýšení daně druhým daňovým pásmem a harmonizace vyměřovacích základů na sociálním pojištění. [20]

4.3 Návrhy a doporučení

Daňové zatížení OSVČ a zaměstnanců dle stávající legislativy je značně nerovnoměrné. Při srovnání zatížení OSVČ a zaměstnance s průměrným příjmem nebyl rozdíl tak markantní. Značné odlišnosti ve výši zatížení však plynuly u OSVČ a zaměstnance s nadprůměrným příjmem. Zde se již rozdíl pohyboval v řádech statisíců. Zaměstnanec je tedy zatížen mnohem více než OSVČ.

Hlavní příčina rozdílného zatížení byla spatřena zejména v odlišnosti stanovení základu daně a vyměřovacího základu pro odvod pojistného těchto osob. Bylo by tedy vhodné základy daně a vyměřovací základy na pojistné žádoucím způsobem upravit.

Prioritně by mělo dojít k omezení paušálních výdajů OSVČ, jež byly v posledních 5 letech velmi štědře nastaveny. Zejména OSVČ, jimž plynou z podnikání minimální náklady této možnosti doslova využívají. Variant omezení je mnoho a lze je mezi sebou kombinovat, např. zrušení základní slevy na poplatníka nad určitý limit příjmů, vymezení limitních částek pro 60 % a 80 % výdajový paušál, nastavení tzv. minimální daně pro OSVČ, která výdajový paušál využije, procentní snížení paušálů, apod. Naopak u zaměstnanců by mělo dojít ke zrušení superhrubé mzdy, aby se základy daně těchto osob alespoň mírně vyrovnaly.

V případě vyměřovacího základu na pojistné OSVČ plyne dobrá myšlenka z konceptu jednoho inkasního místa. Vyměřovací základ OSVČ by se měl z 50 % zvýšit na 100 % ze základu daně. Rovněž by taky mělo dojít k nepatrnému snížení sazeb na toto

pojistné. Při takto nastaveném vyměřovacím základu by např. nedocházelo k vyplácení dvojnásobně nižších dávek ze sociálního zabezpečení OSVČ.

Je třeba mít také na paměti, že OSVČ by měla být oproti zaměstnanci vždy nepatrně zvýhodněna, vzhledem k rizikům a nevýhodám plynoucích z její činnosti

Velké zvýhodnění by také přineslo zřízení jednoho inkasního místa, které by umožnilo platby veškerých odvodů na jednom místě.

Dopad těchto změn na OSVČ, zaměstnance a zejména na státní rozpočet by však vyžadoval podrobnější analýzu.

5 ZÁVĚR

Záměrem diplomové práce bylo zhodnotit a srovnat daňové zatížení OSVČ a zaměstnanců v České republice dle stávající úpravy, a to jak v oblasti daně z příjmů fyzických osob, tak v oblasti pojistného na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění. Aby došlo k naplnění tohoto cíle, bylo nutné nejdříve porozumět celkovému zatížení těchto osob z teoretického a následně z praktického hlediska.

Z diplomové práce, mimo jiné, vyplynulo, že prioritou všech daňových poplatníků je optimalizovat příjmy tak, aby daňová povinnost byla co nejnižší. U některých to lze více, u jiných zase méně. Většina poplatníků, zejména pak OSVČ, při uplatňování určitých optimalizací nedomýšlí, co pro ně toto zvýhodnění bude v určitých situacích znamenat (např. žádost o úvěr, výplata nemocenských dávek, starobní důchod, apod.). Teoretická část zahrnuje výčet důležitých legálně dostupných metod snižování dílčích základů daně. Jednou z popsaných možností je uplatnění paušálních výdajů z příjmů ze samostatné činnosti. Výdajové paušály byly v loňském roce určitým způsobem omezeny. I přesto je tato metoda využívána většinou drobných podnikatelů v České republice, proto je také zohledněna v praktické části diplomové práce.

Praktická část byla zaměřena na daňové zatížení zaměstnance a OSVČ – řemeslníka uplatňujícího výdajový paušál ve výši 80 %. Tyto osoby byly porovnávány nejprve na základě průměrného příjmu vycházejícího z průměrné mzdy pro rok 2014 a poté na základě nadprůměrného příjmu podléhající solidární dani. Pro účely srovnání s příjmem zaměstnance, byly u OSVČ použity příjmy neočištěné o výdaje, jelikož se vycházelo z kritéria, že skutečné výdaje této OSVČ byly ve zdaňovacím období v minimální výši, tudíž tato OSVČ použila výdajový paušál. Cílem bylo poukázat na skutečnost obrovského snížení základu daně OSVČ, v případě využití paušálního výdaje. Také díky vymezení průměrného a nadprůměrného příjmu byl rozdíl značně viditelný.

Z výsledků bylo zjištěno, že dle současné legislativy je zatížení mnohem vyšší na straně zaměstnance než na straně OSVČ. Zaměstnanci jsou však v důsledku vyšších odvodů oproti OSVČ zvýhodnění v mnoha oblastech. I z tohoto hlediska je však zatížení nerovnoměrné. Hlavním důvodem jsou obrovské rozdíly ve stanovení základu daně a vyměřovacích základů na pojistné sociálního zabezpečení a veřejného zdravotního pojištění.

Na bázi tohoto zjištění byla doporučena optimalizace jak základů daně OSVČ a zaměstnance, tak vyměřovacího základu na pojistné OSVČ.

Pro aplikaci těchto návrhů v praxi by se však musela provést podrobnější analýza, zejména z hlediska dopadu na státní rozpočet. Některé z navrhovaných změn jsou již dlouhodobě v řešení a pravděpodobně by měly být v nejbližších letech realizovány. Změnu si ovšem nežadá pouze daň z příjmů fyzických osob, ale celá daňová soustava České republiky.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Odborné knihy:

- [1] BRYCHTA, Ivan a RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Tabulky a informace pro daně a podnikání 2013*. 9. vyd. Brno: DATEZ.cz, Praha: Wolters Kluwer, 2013. 452 s. ISBN 978-80-7357-008-8.
- [2] ČERVINKA, Tomáš. *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ s komentářem a příklady 2014*. 6. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 176 s. ISBN 978-80-7263-860-4.
- [3] DUŠEK, Jiří. *Daně z příjmu 2014 přehledy, daňové a účetní tabulky*. 8. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2014. 224 s. ISBN 978-80-247-5116-0.
- [4] FANTINI, Marco, ed. *Taxation Trends in the European Union*. 2012 Edition. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2012. 274 s. ISBN 978-92-79-21209-3.
- [5] HNÁTEK, Miloslav a ZÁMEK, David. *Daňové a nedaňové náklady 2013*. Praha: ESAP, 2013. 218 s. ISBN 978-80-260-2628-0.
- [6] KORDOVÁ, Jaroslava a SCHMIED Zdeněk. *Náhrada mzdy a nemocenské zaměstnance při dočasné pracovní neschopnosti nebo karanténě*. 5. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 151 s. ISBN 978-80-7263-6.
- [7] LÁCHOVÁ, Lenka a VANČUROVÁ, Alena. *Daňový systém ČR 2012*. 11. vyd. Praha: Vox, 2012. 368 s. ISBN 978-80-87480-05-2.
- [8] MARKOVÁ, Hana. *Daňové zákony 2012 – úplná znění platná k 1. 1. 2012*. 21. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2012. 264 s. ISBN 978-80-247-4254-0.
- [9] MARKOVÁ, Hana. *Daňové zákony 2013 – úplná znění platná k 1. 1. 2013*. 21. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2013. 270 s. ISBN 978-80-247-4653-2.
- [10] MARKOVÁ, Hana. *Daňové zákony 2014 – úplná znění platná k 1. 1. 2014*. 21. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2014. 272 s. ISBN 978-80-247-5171-9.
- [11] MOLÍN, Jan a SKÁLOVÁ, Jana. *Příklady z účetnictví a daní individuálního podnikatele*. 1. vyd. Praha: Oeconomia, 2013. 54 s. ISBN 978-80-245-1955-5.

- [12] PELC, Vladimír a Petr PELECH. *Daně z příjmů: s komentářem 2013*. 13. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 1056 s. ISBN 978-80-7263-784-3.
- [13] PELECH, Petr. *Zdanění mezd, platů a ostatních příjmů ze závislé činnosti v roce 2012*. 20. vyd. Olomouc: ANAG, 2012. 455 s. ISBN 978-80-7263-717-1.
- [14] SEDLÁČEK, Jaroslav. *Daňová evidence podnikatelů 2010*. 7. vyd. Praha: GRADA Publishing, 2010. 128 s. ISBN 978-80-247-3198-8.
- [15] ŠUBRT, Bořivoj a kol. *Abeceda mzdové účetní 2013*. 23. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 573 s. ISBN 978-80-7263-800-0.
- [16] TRNKOVÁ, Ludmila a ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění zaměstnanců a osob samostatně výdělečně činných*. 11. vyd. Olomouc: ANAG, 2007. 167 s. ISBN 978-80-7263-390-6.
- [17] ŽENÍŠKOVÁ, Marta. *Pojistné na sociální zabezpečení zaměstnavatelů, zaměstnanců, OSVČ, dobrovolně důchodově pojištěných s komentářem a příklady k 1. 1. 2014*. 6. vyd. Olomouc: ANAG, 2014. 160 s. ISBN 978-80-7263-861-1.

Elektronické zdroje

- [18] ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. ČSSZ – *nemocenské pojištění*. [online] ČSSZ [31. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/nemocenske-pojisteni/davky/>
- [19] ČESKÁ SPRÁVA SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ. ČSSZ – *statistiky*. [online] ČSSZ [31. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.cssz.cz/cz/o-cssz/informace/statistiky/statistika-poctu-klientu/statistika-poctu-klientu-za-rok-2013.htm>
- [20] ČESKÁ TELEVIZE. ČT – *ekonomika*. [online] ČT [19.03. 2014]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/266760-danove-novinky-2015-omezeni-pausalu-a-zadna-jednotna-sazba-dph/>
- [21] HAVIT, s.r.o. *Zákony – občanský zákoník*. [online] HAVIT [01.01.2014]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcansky-zakonik/>
- [22] HAVIT, s.r.o. *Zákony – živnostenský zákon*. [online] HAVIT [24.03.2014]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/zivnost/>
- [23] INTERNET INFO, s.r.o. *Zaměstnanci a HR – švarcsystém*. [online] INTERNET INFO [27. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/specialy/svarcsystem/>

- [24] INTERNET INFO, s.r.o. *Daně a účetnictví – paušální výdaje procentem*. [online] INTERNET INFO [27. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/specialy/svarcsystem/>
- [25] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPVS – média a veřejnost*. [online] MPVS [27. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/16888>
- [26] MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *MPVS – důchodové pojištění*. [online] MPVS [30. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/3>
- [27] MINISTERSTVO VNITRA. *Informace pro občany České republiky – vyhledávání v zákonech*. [online] MINISTERSTVO VNITRA [31. 3. 2014]. Dostupné z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&nr=458~2F2011&rpp=15#seznam>

SEZNAM ZKRATEK

ČNB – Česká národní banka

ČSSZ – Česká správa sociálního zabezpečení

DPH – daň z přidané hodnoty

OSSZ – Okresní správa sociálního zabezpečení

OSVČ – osoba samostatně výdělečně činná

VZP – Všeobecná zdravotní pojišťovna

SZ – sociální zabezpečení

ZDP – zákon o dani z příjmů

ZP – zdravotní pojištění

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že diplomová práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 25. dubna 2014

Denisa Moravcová

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Daňové přiznání k dani z příjmů fyzických osob

Příloha č. 2: Přehled o příjmech a výdajích OSVČ – ČSSZ

Příloha č. 3: Přehled o příjmech a výdajích ze samostatné výdělečné činnosti a úhrnu záloh na pojistné – VZP